

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ἑνδέκατος Συνδρομὴ ἰσχυρὰ: Ἐν Ἀθήναις, pp. 10, 15, τοὺς ἰσχυροὺς pp. 12, 15, τῆς ἀλλοδαπῆς pp. 20. - Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἐκείτου ἔτους καὶ εἰνὶ ἰσχυρῶν. - Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6 8 Φεβρουαρίου 1881

Ἐκ τοῦ ἔργου ἐν Λειψίᾳ ἐκδοθέντος συγγράμματος τοῦ διδάκτορος κ. Schliemann περὶ τῶν ἐν Τροίᾳ ἀνασκαφῶν αὐτοῦ, οὐκ ἔστιν ἐγκλίως ἐμνημόνευσεν ἡ Ἔστια, ἀποσπῶμεν τὴν κατωτέρω ἐκτενῆ καὶ λίαν ἐνδιαφέρουσαν αὐτοβιογραφίαν τοῦ διασημοῦ ἀρχαιοδίφου, ἣν μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως, πιστεύομεν, θέλουσι διεξέλθαι οἱ ἀναγνώσται τῆς Ἔστιας, διὰ τὰς ἐν αὐτῇ λεπτομερεῖς καὶ λίαν περιφόρους περιπέτειάς τοῦ βίου τοῦ ἱερωνητοῦ τῆς Τροίας καὶ τῶν Μυκηνῶν, καὶ ἣν ἐτι μάλλον τερπνὴν καθιστᾷ ἡ χάρις καὶ ἡ ἀφέλεια τῆς διηγήσεως.

Τὸ πολυτελέστατον τοῦτο σύγγραμμα ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ ἐν Λειψίᾳ γνωστοῦ ἐκδότου F. A. Brockhaus, εὐρίσκεται δὲ παρὰ τῆς κ. Βίλμπεργκ καὶ τιμᾶται ἀρχαίων 75.

Σ. τ. Δ.

ΕΡΡΙΚΟΣ ΣΛΙΕΜΑΝ

Αὐτοβιογραφία.

Ἀρχόμενος τῆς ἐξιτορήσεως τοῦ βίου μου, προλέγω ὅτι δὲν πράττω τοῦτο ἐκ ματαιοδοξίας δροόμενος, ἀλλὰ μάλλον ὅπως καταδείξω ὅτι ἄπασαι αἱ ἐργασίαι τῆς ὀψιαιτέρας ἡλικίας μου εἶχον ὡς ἀφορμὴν καὶ ἦσαν ἀναγκαῖα συνέπειαι τῶν ἐντυπώσεων τῆς παιδικῆς. Ἡ δίκαια καὶ τὸ πτόον, ἵνα εἴπω οὕτως, ἄτινα εἰργάσθησαν διὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Τροίας καὶ τοὺς τάφους τῶν βασιλέων τῶν Μυκηνῶν, ἐσφυρηλατήθησαν καὶ ὀξύνθησαν ἐν τοῖς μικροῖς γερμανικοῖς χωρίοις, ἐν οἷς διήγαγον ἑπτὰ ἔτη τῆς πρώτης μου νεανικῆς ἡλικίας. Δὲν μοὶ φαίνεται δὲ καὶ ἄσκοπον νὰ διηγηθῶ πῶς ἀπέκτησα τὰ μέσα, δι' ὧν κατὰ τὸ φθινόπωρον ἤδη τοῦ βίου μου ἠδυνήθη νὰ διεξαγάγω τὰ μεγάλα σχέδια, ἄτινα ὡς μικρὸς πτωχὸς παῖς διεχάραζα ἐν τῇ διανοίᾳ μου. Ἐλπίζω μάλιστα ὅτι τὸ εἶδος καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν διέθεσα τὰ μέσα ταῦτα, θέλουσιν ἐκτιμηθῆ ὑπὸ πάντων, καὶ ὅτι καὶ ἡ ἱστορία τοῦ βίου μου θέλει συντελέσει πως εἰς τὸ μέλλον, ὅπως διαδώσῃ εἰς τοὺς λογίους ὅλων τῶν ἐθνῶν τὴν ἀγάπην πρὸς τὰς μεγάλας ἐκείνας καὶ λαμπρὰς προσπαθείας, αἵτινες, ὅπως μὲ διεφύλαξαν ἐν μέσῳ τῶν ποικίλων καὶ σκληρῶν δοκιμασιῶν, οὕτω θέλουσιν εὐφράνει καὶ τὸ ὑπόλοιπον τῶν ἡμερῶν μου.

Ἐγεννήθη ἐν τῇ 6 Ἰανουαρίου 1822 ἐν τῷ πολυλίῳ Νέκ-Βουκόβη τοῦ Σχουερίνου Μεκλεμβούργου, ἐνθα ὁ πατὴρ μου Ἐρνέστος Σχλιεμαν ἦτο διαμαρτυρούμενος ἱερικῆρεῦς, καὶ ὅθεν ἐκλήθη κατὰ τὸ ἔτος 1823 ἐπίσης ὡς ἱερικῆρεῦς εἰς Ἀγκερσγάγεν, χωρίον ἀνήκον εἰς τὸ αὐτὸ δουκάτον, κείμενον δὲ μετὰ τῶν Waren καὶ Penzlin. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ διήγαγον τὰ ἐπόμενα 8

ἔτη, καθ' ἃ ἡ ἐμφυτος κλίσις μου πρὸς τὰ μυστηριώδη καὶ θαυμάσια ἀνεπλήχθη εἰς ἀληθῆς πάθος ἕνεκα τῶν ὑπερφυῶν πραγμάτων, ἄτινα περιεῖχε τὸ χωρίον ἐκεῖνο. Διότι ἐλέγετο, ὅτι ἐν τῷ κήπῳ τῆς οἰκίας μας «ἐπλανᾶτο» τὸ πνεῦμα τοῦ προκατόχου τοῦ πατρὸς μου, τοῦ ἱερέως τῆς Ῥουσσδόρφης, καὶ ὅτι ἀπὸ μικρὸν τι ἔλος, ἀκριβῶς ὀπισθεν τοῦ κήπου τούτου εὐρισκόμενον, ἀνήρχετο περὶ τὸ μεσονύκτιον τὸ φάντασμα γυναικὸς παρθένου φερούσης ἀργυροῦν φιάλιον. Πλὴν τούτων, περὶ τὸ χωρίον εὐρίσκετο λόφος τις μικρὸς, κυκλούμενος ὑπὸ τάφου, ἴσως προϊστορικῆς ἐποχῆς ἐκ τῶν καλουμένων οὐνικῶν τάφου, ἐν ᾧ γῆραιὸς ληστῆς ἱππότας εἶχε θάψει κατὰ τὴν παράδοσιν τὸ ἀγαπητὸν αὐτοῦ παιδίον ἐν χρυσοῦ λίκνῳ, καὶ μυθῶδεις θησαυροὶ πιθανῶς ἐνεκλείοντο παρὰ τὰ εἰρηπία παλαιοῦ τινος στραγγύλου πύργου ἐν τῷ κήπῳ τοῦ ἰδιοκτῆτου τοῦ κτήματος. Τόσω δὲ σταθερὰ ἦτον ἡ πίστις μου ὑπὲρ τῆς ὑπάρξεως ὅλων τούτων τῶν θησαυρῶν, ὥστε δούλις ἦκουον τὸν πατέρα μου παραπονούμενον διὰ τὰς χρηματικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας, ἠρώτων αὐτὸν μετ' ἀπορίας δικτὶ δὲν ἐλάμβανε τὴν ἀργυρῶν φιάλην, ἢ δὲν ἀνέσκαπτε πρὸς εὔρεσιν τοῦ λίκνου, ἵνα κατασταθῇ πλούσιος. Ἀλλὰ καὶ ἕτερος πύργος μεσαιωνικὸς ὑπῆρχεν ἐν Ἀγκερσγάγεν. Εἶχε δὲ οὗτος, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὀδοὺς κρυφίας ἐντὸς τῶν ἑξ ἑκάστων ἰσχυρῶν αὐτοῦ τοίχων καὶ ὑπόγειον ὄδον, μήκους ἐνὸς πλήρους γερμανικοῦ μιλίου, ἐκβάλλουσαν παρὰ τῷ Speck εἰς τὸν πυθμένα τῆς βαθείας θαλάσσης. Ἐνταῦθα περιεφέροντο πλῆθος φασμάτων τρομερῶν, μετὰ βίγους δ' ὠμίλου ὄλοι οἱ χωρικοὶ περὶ τῶν φοικωδῶν τούτων πραγμάτων. Ὁ πύργος οὗτος κατὰ τὴν παράδοσιν κατακλήθη ποτὲ ὑπὸ τινος ἱπποτοῦ ληστοῦ Henning von Holstein καλουμένου, ὅστις κληθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ Henning Bradenkirl, εἶχεν ἐνσπεῖρει ἀπανταχοῦ τὸν φόβον, διότι ἐλήστευε καὶ ἐλεηλάτει ἐνθα ἠδύνατο. Ἐνεκὰ τούτου παρωγίσθη ποτὲ οὐκ ὀλίγον, ὅταν ὁ δούξ τοῦ Μεκλεμβούργου ἔδωκε διαβατήριον εἰς ἔμπορον τινα, ὅστις ἔπραπε νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ πύργου του, καὶ οὕτως ὑπερήσπισεν αὐτὸν κατὰ τῆς βιαίας τοῦ ἱπποτοῦ ἐπιθέσεως. Ὅπως δὲ ὁ ληστὴς ἐκδικηθῆ διὰ τοῦτο τὸν δούκα, προσεκάλει αὐτὸν ὑποκριτικῶς εἰς συμπόσιον ἐν τῷ πύργῳ του. Ὁ δούξ ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν καὶ κατὰ τὴν ὀρισμένην

ἡμέραν, συνοδευόμενος ὑπὸ μεγάλης ἀκολουθίας, ἐπορεύετο τὴν πρὸς τὸν πύργον ὁδόν. Ἄλλ' ὁ βουκόλος τοῦ ἱππότου, ὅστις ἔμαθε ὅτι σκοπὸς τοῦ κυρίου του ἦτο νὰ φανερώσῃ τὸν δοῦκα, ἐκρύβη ὑπὸ τὴν θάμνον παρὰ τῆ ὁδῷ, ὅπισθεν λόφου τινὸς κειμένου περὶ τὸ τέταρτον τοῦ μιλίου μακρὰν τῆς οἰκίας μας, καὶ περιμένει τὸν δοῦκα, ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὴν προδοτικὴν πρόθεσιν τοῦ Henning, οὕτω δὲ ὁ δοῦξ ἐπέστρεψε πάραυτα. Ἴσως δ' ἐκ τούτου τοῦ γεγονότος ὠνομάσθη καὶ ὁ λόφος «λόφος τῆς προσδοκίας». Ἐν τούτοις ὁ ἱππότης ἀνακαλύψας ὅτι ὁ βουκόλος κατέστρεψε τὰ σχέδιά του, διέταξεν ὅπως ἐψήσωσιν αὐτὸν βραδέως, ζῶντα, ἐν σιδηρῷ τηγάνῳ, ὁ δὲ ἴδιος κατὰ τὴν στιγμὴν τῶν ὀδυνῶν καὶ τῆς ἀγωνίας, προσθέτει ἢ παράδοσις, σκληρῶς ἐλάττισε τὸν δυστυχῆ διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός. Ἀλλὰ μετ' εὐ πολὺ ἤλθεν ὁ δοῦξ, φέρων καὶ τάγμα στρατιωτῶν καὶ ἐπολιόρησε τὸν πύργον καὶ προσέβαλεν ἰσχυρῶς· ὅταν δὲ ὁ ἱππότης Henning εἶδεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ σωθῆ, συνφέρθη ἐν τινι μεγάλῳ κιδωτίῳ ἅπαντας τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ, καὶ κρύψας αὐτοὺς ἐγγὺς παρὰ τῷ πύργῳ ἐντὸς τοῦ κήπου, κτύκοντήσασκε. Σειρὰ λίθων πλατέων ἐν τῷ νεκροταφείῳ τοῦ χωρίου κειμένων, κατεδείκνυε τὸν τάφον τοῦ κακούργου, ἐν ᾧ ὁ ἀριστερὸς αὐτοῦ ποὺς, ὁ φέρων μέλαιναν περικνημίδα, ἀδιακόπως ἐπὶ αἰῶνας ὄλους ἠύξανεν ἐξερχόμενος ἐξω τοῦ μνημείου. Καὶ ὁ νεωκόρος δὲ Prange καὶ ὁ νεκροθάπτης Wöllert ὤμνουν εἰς τὴν ψυχὴν των καὶ εἰς τὴν πίστιν των, ὅτι αὐτοὶ οὗτοι ὡς παῖδες ἔλαψαν τὸ σκέλος καὶ διὰ τοῦ ὄσπου τούτου ἔρριψαν ἀπίδια ἀπὸ τῶν δένδρων, καὶ ὅτι τὸ σκέλος αἴφνης κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐπαύσατο ἀύξανόμενον. Πάντα ταῦτα, ὡς εἶδος, ἐπίστευσαν καὶ ἐν τῇ παιδικῇ ἀπλότητι, καὶ παρεκάλουν μάλιστα τὸν πατέρα ν' ἀνοίξῃ αὐτὸς τὸ μνημεῖον, ἢ νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς ἐμὲ τούτου, ὅπως βεβαιωθῶμεν διὰ τίνα αἰτίαν ἐπαύσατο τὸ σκέλος ἀύξανόμενον.

Μεγίστην ἐπίσης ἐντύπωσιν προῦξεν ἐν εἰς τὴν εὐαίσθητον φαντασίαν μου ἀνάγλυφόν τι ἐξ ἀργίλλου, κείμενον ἐπὶ τῶν ὀπισθίων τοίχων τοῦ πύργου, παριστῶν ἄνδρα, κατὰ τὴν παράδοσιν, τὸ ὁμοίωμα τοῦ Enning Bradenkirkl. Ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου τούτου οὐδὲν χροῶμα προσκολλᾶτο, ἐλέγετο δὲ ὅτι ἦτο κεκαλυμμένον διὰ τοῦ αἵματος τοῦ βοσκῆ, τὸ ὅποιον ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐξαλειφθῆ. Ἔστι τις ἐκτισμένη ἐν τῇ αἰθούσῃ εἰδωκνύετο ὡς ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἐψήθη ὁ βουκόλος. Καί τοι δὲ ἠγωνίσθησαν τὰ μέγιστα ὅπως ἐξαλείψωσι τὰ ἴχνη τῆς φρικώδους ταύτης ἐστίας, ταῦτα μένουσι πάντοτε ὁρατά, ἐνταῦθα δὲ ἐφάνη καὶ σημεῖόν τι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι οὐδέποτε θέλει λησμονηθῆ ἢ διαβολικῆ αὐτῆ πράξις. Καὶ εἰς ἄλλον δὲ τίνα μῦθον ἔδωσα πίστιν τότε, τούτῃστιν εἰς τὸν μῦθον καθ' ὃν ὁ κύ-

ριος Φον-Κούντλαχ, κτήτωρ τοῦ παρακειμένου κτήματος Ρουμςχάγκεν, ἀνασκάπτων λόφον τινὰ παρὰ τῆ ἐκκλησίᾳ, εὗρεν ἐν αὐτῷ μεγάλους ζυλίλους πίθους περιέχοντας κάλλιστον παλαιὸν βωμαϊκὸν ζῆλον.

Ὁ πατήρ μου δὲν ἦτο οὔτε φιλολόγος οὔτε ἀρχαιολόγος· ἔστρεψεν ὅμως μέγιστον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαιότητος. Συγκρίσις δὲ μοι διηγείτο περὶ τῆς τραγικῆς καταστροφῆς τῆς Ἡρακλείας καὶ Πομπηίας, καὶ ἐθεώρει ὡς εὐτυχῆ τὸν ἔχοντα τὰ μέτα καὶ τὸν χρόνον ὅπως ἐπισκεφθῆ τὰς εἰς τὰς χώρας ταύτας γενομένας ἀνασκαφάς. Πολλάκις ἐπίσης μοι διηγείτο, ἐνῶ ἐγὼ ἀπεθαύμαζον, τὰς πράξεις τῶν ὁμηρικῶν ἥρώων καὶ τὰ συμβάντα τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου, πάντοτε δὲ με εὕρισκον ἐνθερμον ὑπερασπιστὴν τῶν Τρώων. Ἐνεκα τούτου μετὰ μεγάλης θλίψεως ἤκουσα παρ' αὐτοῦ ὅτι ἐπὶ τοσοῦτον κατεστράφη ἡ Τροία, ὥστε οὔτε ἴχνος αὐτῆς κατελείπει ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους. Ὅταν ὅμως ὁ πατήρ μου μοι ἐδῶρθε κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Χριστουγέννων (ἐν ἔτει 1829 ὅτε ἤμην ὀκταετής τὴν ἡλικίαν) τὴν «Πεγκόσμιον ἱστορίαν» τοῦ Γεωργίου Γιέρρερ, καὶ παρατήρησα ἐν αὐτῇ τὴν εἰκόνα τῆς πυρπολουμένης Τροίας μετὰ τῶν μεγάλων αὐτῆς τοίχων καὶ τῆς Σκαίης πύλης, καὶ εἶδον τὸν φεύγοντα Αἰνείαν φέροντα ἐπ' ὤμων τὸν πατέρα Ἀγχίσην, καὶ συγχρόνως κρατοῦντα ἀπὸ τῆς χειρὸς τὸν μικρὸν Ἀσκάνιον, πλήρης χαρῆς ἐφώνησα τότε· «ἐπληνῆθης πάτερ, ὁ Γιέρρερ εἶδε τὴν Τροίαν, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν ἀπεικονίσῃ». «Παιδί μου,» μοι εἶπε τότε ὁ πατήρ «ἡ εἰκὼν εἶνε πλαστὴ διὰ τῆς φαντασίας». Τότε τὸν ἠρώτησα ἂν πραγματικῶς τὰ τεῖχη τῆς Τροίας ἦσαν τόσον μέγала καὶ ἰσχυρὰ ὅσον ἀπεικονίζοντο ἐν τῇ εἰκόνι, αὐτὸς δ' ἀπάντησε καταφατικῶς. «Ἐὰν λοιπόν,» εἶπον τότε εἰς τὸν πατέρα, «εἶχε ποτὲ ἡ Τροία τοιαῦτα τεῖχη, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ καταστράφησαν ἐντελῶς, ἀλλ' ἴσως εἶνε κεκρυμμένα ὑπὸ τὴν κόνιν καὶ τὸ χῶμα ἔνεκα τοῦ πολλοῦ χρόνου, ὅστις παρῆλθε». Ὁ πατήρ μου ὑπεστήριξε τὸ ἐναντίον, ἐνῶ ἐγὼ ἔμενον σταθερὸς εἰς τὴν ἐμὴν ἰδέαν, μέχρις οὗ συμφωνήσαμεν ὅτι ἔπρεπε ἐγὼ βραδύτερον ν' ἀνασκάψω τὴν Τροίαν.

Τοῦ ἔχοντος περισσεύμα ἐν τῇ καρδίᾳ εἶτε χαρῆς εἶτε λύπης λαλεῖ τὸ στόμα, καὶ μάλιστα τὸ παιδικόν· ἔνεκα τούτου οὐδὲν ἄλλο διηγούμεν εἰς τοὺς συμπαίτοράς μου ἢ περὶ τῆς Τροίας καὶ τῶν μυστηριωδῶν καὶ θαυμασίων πραγμάτων, ἅτινα ἄφθονα περιεῖχε τὸ χωρίον μας. Οὗτοι δὲ πάντες ἐγέλων ἐπὶ ταῖς ἐμαῖς διηγήσεσι, πλὴν δύο μικρῶν κορασίων, τῆς Λουίζης καὶ Μίννας Μείγκε, θυγατέρων τοῦ ἐκμισθωτοῦ κτήματος τινος ἐν Zahren, χωρίῳ ἀπέχοντι περὶ τὸ τέταρτον μιλίου τοῦ Ἀγκερσχάγκεν. Τὰ δύο ταῦτα κοράσια, ὧν τὸ μὲν ἦτο ἑξαετής, τὸ δὲ εἶχε

τὴν ἐμὴν ἡλικίαν, οὐδὲ ὅπως ἐσκόπων νὰ με χλευάζωσιν· ἀπ' ἐναντίας ἤνοιγον τὰ ὠτά των καὶ μετὰ τεταμένης προσοχῆς ἤκουον τὰς παραδόξους διηγήσεις μου. Ἰδίως δὲ ἡ Μίννα ἐφαίνετο ὅτι με ἐνόει κάλλιστον, διὸ ἐκουσίως καὶ μετὰ ζήλου ἠσπάζετο ὅλα τὰ τολμηρὰ περὶ τοῦ μέλλοντος σχέδιά μου. Οὕτω προέκυψε συμπάθεια θερμὴ ἐκατέρωθεν, καὶ πάραυτα ἐν παιδικῇ ἀπλότητι ἠρραβωνίσθημεν, ὁμολογήσαντες ἀμοιβαίως αἰώνιαν ἀγάπην καὶ πίστιν. Κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1829—30 ἤνωσεν ἡμᾶς ἡ διδασκαλία τοῦ χοροῦ, ἡ γινομένη κατ' ἐναλλαγήν, ὅτε μὲν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς μικρᾶς μου νύμφης, ὅτε δὲ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἢ ἐν τῷ φαντασματώδη πύργῳ, ὅστις κατοικεῖτο τότε ὑπὸ τοῦ μισθωτοῦ τοῦ κτήματος τούτου Heldt, καὶ ἐν ᾧ ἀδιακόπως καὶ μετὰ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος ἐθεώμεθα τὸ αἵματηρὸν ἀνάγλυφον τοῦ Henning, τὰ ἄθλια ἴχνη τῆς φρικώδους ἐστίας, τὰς μυστικὰς ὁδοὺς ἐντὸς τῶν τοίχων καὶ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν ὑπόγειον ὁδόν. Ἐὰν δὲ ἡ διδασκαλία ἐγένετο ἐν τῇ οἰκίᾳ μας, ἐπορεύομεθα εἰς τὸ πρὸ τῆς θύρας μας νεκροταφεῖον ὅπως ἴδωμεν μὴ ἠύξησε καὶ πάλιν ὑπὲρ τὸ ἔδαφος ὁ ποὺς τοῦ Henning, ἢ μετὰ βαθεῖας ἐκπλήξεως ἐθεωροῦμεν τὰ παλαιὰ βιβλία τῆς ἐκκλησίας, ἅτινα ἐγράφησαν διὰ τῆς χειρὸς τοῦ Ἰωάννου Χριστιανοῦ καὶ τοῦ Γοδοφρείδου Ἐρρίκου φὸν Σχεδέερ, ὅτινες ὑπῆρξαν οἱ προκατοχοὶ τοῦ πατρὸς μου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1709—99. Ἰδιάζον θεόληπτον εἶχον δι' ἡμᾶς αἱ παλαιαὶ ἀναγραφὰι τῶν γεννήσεων, τῶν γάμων καὶ τῶν θανάτων. Ἐνίοτε ἐπισκεπτόμεθα καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ νεωτέρου ἱερέως, ἣτις εἶχε τότε ἡλικίαν ὀγδοήκοντα καὶ τεσσάρων ἐτῶν, καὶ κατόκει παρὰ τῇ οἰκίᾳ μας, καὶ ἠρωτῶμεν αὐτὴν περὶ τοῦ παρελθόντος τοῦ χωρίου, ἢ ἐπεξεργαζόμεθα περιέργως τὰς εἰκόνας τῶν προγόνων τῆς. Ἐκ τούτων δὲ μία, ἡ εἰκὼν τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1795 ἀποθανούσης μητρὸς τῆς Ὀλγαρθίας Χριστίνας, εἴκνεον ἡμᾶς περισσότερον, τὸ μὲν διότι ἐφαίνετο ὡς ἀριστοῦργημα τέχνης, τῷ δὲ διότι ὁμοιάζε πως τῇ Μίννα.

Οὐχὶ σπανίως ἐπισκεπτόμεθα καὶ τὸν βράπτην τοῦ χωρίου Wöllert, ἄνθρωπον μονόφθαλμον καὶ μονόπουν, προσεπικληθέντα, «Πέτρον τὸν πηδῶντα». Οὗτος ἦτο ἄνθρωπος ἐντελὸς ἀπαίδευτος, εἶχεν ὅμως τοιαύτην ἀξιοθαύμαστον μνήμην, ὥστε, ὅσάνκις ἤκουε τὸν πατέρα μου ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος κηρύττοντα, ἠδύνατο κατόπιν νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν λόγον λέξιν πρὸς λέξιν. Οὗτος λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἐὰν ἐτύγγανε παιδεύσεως γυμνασιακῆς καὶ πανεπιστημιακῆς, ἀναμφισβήτως θὰ ἐγένετο εἰς τῶν ἐπιστημοτέρων λογίων, ἦτο πλήρης εὐφυῶν ἀπτειοτήτων, καὶ τὰ μάλιστα διήγειρε τὴν περιέργειαν ἡμῶν διὰ τῶν ἀνεξάντλητων αὐτοῦ ἀνεκδότων, ἅτινα διηγείτο καὶ διὰ θαυμασίας βητορικῆς ἐπιτηδεύσεως. Ἐν-

ταῦθα, χάριν παραδείγματος, διηγούμεαι ἐν ἐκ τῶν ἀνεκδότων ἐκείνων: Ὅτι δηλ. ἠθέλησέ ποτε νὰ μάθῃ τοῦ διευθύνοντος κατὰ τὸν χειμῶνα οἱ πελαργοὶ· διὸ, ὅταν ἀκόμη ἔζη ὁ προκατοχος τοῦ πατρὸς μου, συλλαβὼν τὸν πελαργόν, ὅστις συνήθως ἐκτιζε τὴν φωλεῖν του ἐπὶ τῆς στέγης τῆς ἀποθήκης μας, προσέβησεν ἐπὶ τοῦ ποδός αὐτοῦ τεμάχιον περγαμνῆς, ἐφ' οὗ κατ' ἀπίτησιν του ἔγραψεν ὁ νεωκόρος, ὅτι αὐτὸς τε ὁ Wöllert, ὁ βράπτης τοῦ χωρίου Ἀγκερσχάγκεν ἐν Μεκλεμβούργῳ—Σχουερίνῳ, καὶ ὁ νεκροφύλαξ, παρακαλοῦσι τὸν ἰδιοκτήτην τῆς οἰκίας, ἐφ' ἧς ὁ πελαργὸς οἰκοδομεῖ κατὰ τὸν χειμῶνα τὴν φωλεῖν του, ν' ἀνακοινώσῃ εἰς αὐτοὺς τὸ ὄνομα τῆς χώρας του. Ὅταν δ' ὁ πελαργὸς ἐπέστρεψε κατὰ τὸ ἐσόμενον ἔαρ εὗρον ἐπὶ τοῦ ποδός αὐτοῦ ἐτέρην περγαμνὴν, ἐφ' ἧς ἦτο ἡ ἀπάντησις διὰ κακογεγραμμένων γερμανικῶν στίχων.

«Τὸ Σχουερίνον—Μεκλεμβούργον ἀγνοοῦμεν. Τὴν δὲ χώραν ἐνθα ἐρχεται ὁ πελαργὸς ὀνομάζομεν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου χώραν».

Βεβαίως δ' ἡμεῖς ἐπιστεύομεν πάντα ταῦτα, καὶ θὰ ἐδίδαμεν ἔτη τινὰ τῆς ζωῆς μας, ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ μάθομεν ποῦ καίτοι ἡ μυστηριώδης αὕτη χώρα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. Καίτοι δὲ τὰ ἀνεκδοτα ταῦτα καὶ ἄλλα ὅμοια δὲν ἠύξανον τὰς γεωγραφικὰς ἡμῶν γνώσεις, διήγειρον ὅμως τὴν ἐπιθυμίαν νὰ σπουδάσωμεν γεωγραφίαν, καὶ ἀνεζωποῦρον τὴν κλίσην μας πρὸς πᾶν τὸ μυστηριώδες.

Ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ χοροῦ δὲν ὠφελήθημεν ποσῶς, καθόσον οὔτε ἐγὼ οὔτε ἡ Μίννα ἐμάθαμεν τι. Καὶ ἴσως μὲν ἔλειπε καὶ ἡ φυσικὴ προδιάθεσις ἐκατέρω πρὸς τὴν τέχνην ταύτην, ἀλλὰ μοι φαίνεται ὅτι αἰτία τούτου ἦτο μᾶλλον αἱ ἀρχαιολογικαὶ ἡμῶν σπουδαὶ καὶ τὰ περὶ τοῦ μέλλοντος σχέδια.

Εἶχαμεν λοιπὸν τότε ἀποφασίσει σταθερῶς νὰ νυμφευθῶμεν, ὅταν γεινώμεν ἐνήλικες, καὶ τότε ἄνευ ἀναβολῆς νὰ ἐρευνησῶμεν τὰ μυστήρια τοῦ Ἀγκερσχάγκεν, τὸ χρυσοῦν λίκνον, τὴν ἀργυρῆν φιάλην, τοὺς ἀμυθῆτους θησαυροὺς τοῦ Henning καὶ τὸν τάφον του, τέλος δὲ καὶ προσπάντων ν' ἀνασκάψωμεν τὴν πόλιν Τροίαν. Δὲν ἐφανταζόμεθα δὲ τι λαμπρότερον ἢ νὰ διαγαγάωμεν τὸν βίον ἐρευνῶντες τὰ λείψανα τοῦ παρελθόντος.

Ἐγχαριστῶ δὲ τῷ Θεῷ, διότι καθ' ὅλας τὰς περιπετείας τοῦ πολυκυμάντου μου βίου οὐδέποτε με κατέλιπον ἡ πίστις εἰς τὴν ὑπαρξιν τῆς Τροίας ἐκείνης, καίτοι εἶδον τὰ παιδικὰ μας ὄνειρα ἐκπληρούμενα κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ βίου μου, μετὰ 50 ἔτη, ἄνευ τῆς Μίννας, καὶ μάλιστα μακρὰν, λίαν μακρὰν ἀπ' αὐτῆς.

Ὁ πατήρ μου δὲν ἐγνώριζε τὴν Ἑλληνικὴν, ἦτο ὅμως ἰκανῶς κάτοχος τῆς Λατινικῆς, διὸ καὶ ἐποφελείτο πάσης ὥρας ὅπως με διδάτῃ ταῦτα. Ἡ μήτηρ μου ἀπέθανεν ὅταν ἐγὼ ἤμην ἐν-

νεκέτης, τοῦτο δὲ ἦτο ἀπώλεια ἀνεπανόρθωτος καὶ δυστύχημα μέγιστον εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τοὺς ἐξ ἀδελφούς μου.

Σὺν τῷ θανάτῳ τῆς μητρός μου συνέπεσε νὰ ἐπέλθῃ εἰς τὸν οἶκόν μας καὶ ἕτερον δυστύχημα, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἔσπρεψαν ἡμῖν αἰφνιδίως τὰ νῶτα ἅπαντες οἱ γινώριμοι, καὶ ἔπαυσαν ἐντελῶς τὰς μεθ' ἡμῶν σχέσεις τῶν. Ἡ ἀποχώρησις τῶν ἄλλων δὲν με ἐλύπησεν· ἀλλ' ἡ ἀπομάκρυνσις μου ἀπὸ τῆς οἰκογενείας Μείγικε καὶ ἡ ἰδέα ὅτι δὲν πρέπει νὰ χωρισθῶ τῆς Μίννας ἐντελῶς, ἦσαν ὀδυνηρότεροι σκέψεις καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου τῆς μητρός μου, τὸν ὁποῖον μετ' ὀλίγον ἐλησμόνησα, παρασυρθεὶς ὑπὸ τῆς μεγάλης μου θλίψεως διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς Μίννας. Καὶ κατὰ τὸν μπετέπειτα δὲ βίον μου ὑπέστην συγγνώμης εἰς διαφόρους χώρας τοῦ κόσμου ποικίλας καὶ μεγάλας συμφορὰς, οὐδέποτε ὅμως δυστυχία βαρεῖα μοὶ προὔξενησε καὶ τὸ ἑκατοστημόριον τῆς ἐγκαρδίου ἐκείνης ὀδύνης, ἣν ἠσθάνθη ἐν τρυφερᾷ ἡλικίᾳ ἐννέα ἐτῶν χωρισθεὶς τῆς μικρᾶς μου νύμφης. Ἐπὶ ὄλας ὥρας ἰστάμην μόνος καταθέων ἄρθονα δάκρυα πρὸ τῆς εἰκόνας τῆς Ὀλγάρθας Φον Σχρέδερ, καὶ πλήρης λύπης ἀνεμνησκόμεν τῶν εὐτυχῶν ἡμερῶν, ἃς διήγαγον πλησίον τῆς Μίννας. Τὸ μέλλον μοὶ ἐφαίνετο σκοτεινὸν καὶ σκυθρωπὸν, ἔπαυσαν δ' ἐπὶ μακρὸν νὰ ἔχωσι θελγητρον καὶ τὰ μυστηριώδη θαυμάσια τοῦ Ἀγκερσχάγεν, καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ Τροία. Ὁ πατήρ μου, βλέπων ὅτι κατεβλήθη σπουδαίως, με ἀπέστειλεν εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τὸν ἱεροκέρυκα Φρειδερίκον Σχλίεμαν, ἔχοντα τὴν ἐνορίαν τῆς κώμης Kalkshort ἐν Μεκλεμβούργῳ, ὅπως διαμείνω ἐκεῖ δύο ἔτη. Ἐνταῦθα ἔσχον τὴν εὐτυχίαν νὰ ἔχω ἐπὶ ἐν ἔτος διδάσκαλον τὸν τότε τελειόφοιτον Carl Andres ἐκ Neu-Strelitz, ἐξαίρετον φιλολόγον, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ ὁποίου ἕκαστα τσαυτάς προύδου, ὥστε ἀπέστειλα κατὰ τὸ ἔτος 1832 κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Χριστουγέννων εἰς τὸν πατέρα μου, ὡς δῶρον, διατριβὴν λατινιστὶ γεγραμμένην, ἃν καὶ ἴσως μὴ ἀνεμπετον, περὶ τῶν κυριωτέρων συμβάντων τοῦ Τρωικοῦ πολέμου καὶ περὶ τῶν πλανῶν τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ Ἀγαμέμνονος. Ἐν ἔτει ἐνδεκάτῳ τῆς ἡλικίας μου μετέβην εἰς τὸ γυμνάσιον τοῦ Neu-Strelitz, ἔνθα κατετάχθη εἰς τὴν τρίτην τάξιν. Ἀλλ' ἀκριβῶς κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον συνέβη βαρεῖα συμφορὰ εἰς τὸν οἶκόν μας, καὶ ἐπειδὴ ἐφοβοῦμην μὴ δὲν ἐπαρκέσωσι τὰ μέσα τοῦ πατρός μου πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν γυμνασιακῶν σπουδῶν, εἶτα δὲ καὶ τοῦ πανεπιστημίου, κατέλιπον μετὰ τρεῖς μῶλις μῆνας τὸ γυμνάσιον καὶ μετέβην εἰς τὸ πρακτικὸν σχολεῖον τῆς πόλεως (Realschule), ἔνθα εὐθὺς κατετάχθη εἰς τὴν δευτέραν τάξιν.¹ Προβιβάσθεις κατὰ τὸ πᾶσχα τοῦ 1835 εἰς τὴν πρώτην τάξιν, κατέλι-

1. Αἱ τάξεις ἐν Γερμανίᾳ ἀριθμοῦνται ἀντιστρόφως ἢ παρ' ἡμῖν· οὕτω πρώτη τάξις εἶνε ἡ ἀνωτάτη. Σ. Μ.

πον τὸ σχολεῖον κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1836 ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν 14, ὅπως εἰσέλθω ὡς μαθητεύμενος εἰς τὸ μικρὸν παντοπωλεῖον τοῦ Ἐρνέστου Λουδοβίκου Χόλτς ἐν τῇ πολίχνῳ Φυρστεμβέργῃ ἐν Μεκλεμβούργῳ-Στρέλιτς.

Πρὶν ἢ ἀναχωρήσω ὅμως τοῦ Neu-Strelitz συνητήθη τυχαίως κατὰ τὴν μεγάλην Παρασκευὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ μουσικοῦ τῆς αὐλῆς C. F. Laue μετὰ τῆς Μίννας Μείγικε, ἣν δὲν εἶχον ἰδεῖ πρὸ πέντε ἐτῶν καὶ πλέον. Ἡ τελευταία δὲ αὕτη συνάντησις θέλει μείνει ἀνεξάλειπτος τῆς μνήμης μου.

Ἡ Μίνα ἦτον ἡδὴ ἡλικίας δέκα καὶ τεσσάρων ἐτῶν, ἀφ' ἧς δ' ἐγὼ εἶδον αὐτὴν τελευταῖον εἶχε πολὺ αὐξήσῃ. Ἐφερεν ἐνδυμασίαν μέλαιναν ἀπλήν, ἔπαυζάνουσαν διὰ τῆς ἀπλότητος τὴν πλάνον αὐτῆς καλλονήν. Εἰς ποταμούς δὲ ὄλους δακρύων ἐξεβράγγημεν ἀμφοτέροι, ὅταν συνητήθησαν τὰ βλέμματά μας καὶ ἀναυδοὶ ἐββίβημεν εἰς τὰς ἀγκάλας ἀλλήλων.

Προσεπαθήσαμεν νὰ ὀμιλήσωμεν, ἀλλ' ἡ συγκίνησις ἡμῶν ἦτο μεγάλη· οὕτε λέξιν ἠδυνάμεθα νὰ ἐκστομίσωμεν, μέχρις οὗ, εἰσελθόντων τῶν γονέων, ἠναγκάσθημεν νὰ χωρισθῶμεν, παρήλθε δὲ ἱκανὸς χρόνος μέχρις οὗ συνέλθω ἐκ τῆς παραχθῆς μου. Ἡμῖν πλέον βέβαιος ὅτι ἡ Μίνα με ἠγάπα, ἡ δὲ σκέψις αὕτη ἀνέπλεγε τὴν φιλοτιμίαν μου· ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἠσθάνθη ἀπειρον δύναμιν ἐνεργητικότητος καὶ ἰσχυράν πεποιθήσιν εἰς ἑμαυτὸν ὅπως προχωρήσω εἰς τὸν κόσμον δι' ἀκαταπονήτου ζήλου καὶ φανῶ ἀντάξιός τῆς Μίννας. Μίαν δὲ καὶ μόνην εὐχὴν ἀπέτεινον πρὸς τὸ θεῖον, νὰ μὴ νυμφευθῇ ἡ Μίνα ἄλλον τινα πρὶν ἢ ἀποκτήσω ἀνεξάρτητόν τι ἐπάγγελμα.

Εἰς τὸ μικρὸν ἐργαστήριον ἐν Φυρστεμβέργῃ ὑπηρέτησα πέντε καὶ ἡμισυ ἔτη· τὸ μὲν πρῶτον ἔτος παρὰ τῷ κυρίῳ Holtz τὸ δὲ δεύτερον παρὰ τῷ ἐξαιρετῷ κυρίῳ Hückstädt. Εἶχον δ' ὡς κύριον ἔργον ἐν τῷ ἐργαστασίῳ τὴν κατὰ τεμάχια πώλησιν ἀριγγῶν, βουτύρου, οἴνοπνεύματος ἐκ γεωμήλων, γάλακτος, καφέ, ἄλατος, ζαχαροῦ, ἐλαίου, κηρίων ἐκ λίπους καὶ τὰ τοιαῦτα, πρὸς δὲ τούτοις τὴν ἄλσιν τῶν γεωμήλων διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ οἴνοπνεύματος, τὴν σάρωσιν τοῦ ἐργαστασίου καὶ παρόμοια ἄλλα ἔργα. Τόσῳ δὲ ἀσήμεντοι ἦσαν αἱ πωλήσεις μας, ὥστε μόλις ἀνήρχοντο ἐτησίως τὰς 3.000 τάληρα. Ἐθεωρεῖτο δὲ ὡς ἡμέρα λίαν εὐτυχῆς ἐκείνη καθ' ἣν ἐπωλοῦμεν ἐμπορεύματα ἀξίας δέκα μέχρι δεκαπέντε τάληρων.

Ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ, ὡς εἶκος, εἶχον πάντοτε κοινωνίαν μετὰ τῶν ἀνθρώπων τῆς κατωτέρας τάξεως, ἀπὸ πρωῆς δὲ, ἀπὸ τῆς πέμπτης ὥρας, μέχρι τῆς ἐνδεκάτης τῆς ἑσπέρας ἐνησχολοῦμην διηλεκτικῶς εἰς τὸ ἔργον μου, διὸ οὐδεὶς χρόνος μοὶ ἀπέμεινε πρὸς σπουδὴν. Ἐνεκα τούτου ταχέως ἀπέμαθον πᾶν ὅ,τι ἐδιδάχθη κατὰ τὴν παιδικὴν

ἡλικίαν, πλὴν τοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν ἐπιστήμην, ὅστις μοὶ ἀπέμεινε καὶ τὸν ὁποῖον οὐδέποτε ἀπώλεσα. Θέλει δὲ παραμείνῃ ἀνεξάλειπτος εἰς τὴν μνήμην μου ἡ ἑσπέρα, καθ' ἣν ἦλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριόν μας οἰνοδόχος μωλωθρὸς τις ὀνομαζόμενος Ἐρμάννος Νιεδερχῶφερ. Οὗτος ἦτο υἱὸς διαμαρτυρομένου τινὸς ἱεροκέρυκος ἐν Rōbel (ἐν Μεκλεμβούργῳ), εἶχε δὲ σχεδὸν περατώσει τὰς γυμνασιακὰς αὐτοῦ σπουδὰς, ὅταν ἀπεδιώχθη τοῦ σχολείου ἕνεκα τῆς κακῆς αὐτοῦ διαγωγῆς. Ὁ πατήρ του, ὅστις εὗρισκετο εἰς ἀπορίαν τί νὰ τὸν κάμῃ, ἀπέστειλε αὐτὸν ὡς μαθητεύμενον εἰς τινα ἐνοικιαστὴν κτημάτων, ὀνομαζομένον Λάγκερμαν ἐν τῷ χωρίῳ Δαμβέκη. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐνταῦθα ἡ διαγωγή του ἦτον ἡ αὐτὴ, ἔπεμψεν αὐτὸν ὡς μαθητὴν εἰς τὸν μωλωθρὸν Δέτμαν ἐν Γουστρόβῃ. Ἐνταῦθα ἔμεινε δύο ἔτη, εἶτα δ' ἀνεχώρησεν ὡς τεχνίτης μωλωθρὸς ζητῶν θέσιν.

Δυσχερῆσθαι δὲ κατὰ τῆς τύχης του παρεδόθη δυστυχῶς εἰς τὸν πότον, χωρὶς ὅμως ἕνεκα τούτου νὰ λησμονῆσῃ καὶ τὸν ἀγαπητὸν αὐτοῦ Ὀμηρον. Διότι καὶ κατ' αὐτὴν ταύτην τὴν ἑσπέραν καθ' ἣν ἦλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριόν μας ἀπήγγειλεν ἀπὸ στήθους πλείονας τῶν ἑκατὸν στίχους, ἐμμέτρως καὶ μετὰ ἐκφραστικῆς ἀπάθους. Ἡ μελωδικὴ γλῶσσα δι' ἧς ἀπήγγειλε τὸ ποίημα, ἃν καὶ δὲν ἠνόησα οὔτε μίαν λέξιν ἐξ αὐτοῦ, μοὶ προὔξενησεν ἐντύπωσιν βαθυτάτην, θερμὰ δὲ δάκρυα ἐπλήρωσαν τοὺς ὀφθαλμούς μου, ἀναλογισθέντα τὴν οἰκτράν μου τύχην. Τὸν παρεκάλεσα νὰ μοὶ ἐπαναλάβῃ τρία τοὺς θεῖους στίχους, πληρώσει ἐγχαρίστος τρία ποτήρια οἴνοπνεύματος διὰ τῶν ὀλίγων χαλκῶν νομισμάτων τὰ ὁποῖα τότε ἀπετέλουν ἀκριβῶς ὅλην μου τὴν περιουσίαν. Ἐκτοτε δὲν ἔπαυσα παρακαλῶν τὸν Θεὸν νὰ μοὶ πράσῃ ποτε τὴν εὐτυχίαν τοῦ νὰ διδαχθῶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

(Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Σπ. Μηλιεράκη).

[Ἐπιτετατὸν τὸν ἄνδρα].

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ἐδμόνδου δὲ Ἀμίκης Μετάφρασις ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ τῆς δεκάτης ἐκδόσεως ὑπὸ***]

Συγγραμ. ἐκτὸ σελ. 74.

Ὅλοι αὐταὶ αἱ εἰκόνας μοῦ ἐπήρχοντο εἰς τὸν νοῦν καθ' ἣν χρόνον περιεφερόμην εἰς τὸν περίβολον ἐκείνον, καὶ ἀνύφουν τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὰ κίσκια ἐκεῖνα τὰ θλιβερὰ καὶ ἐγκαταλειμμένα δίκην τάφων. Καὶ ὅμως ἐν μέσῳ τῶν ἀπεισιῶν τούτων ἀναμνήσεων ἠσθάνομην ἐκ διαλειμμάτων εὐχάριστόν τινα παλμὸν καρδίας, εἰδὸς τι ἠδυπαθοῦς νεανικοῦ τρόμου, ἀναμειγμένου με μελαγχολίαν καὶ τρυφερότητα, ὁσάκις διελογίζομην, ὅτι αἱ μικρὰ ἐκείνη κλίμακες, δι' ὧν ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον, εἶχον αἰσθανθῆ τὸ βάρος τῶν ὄρειοτάτων καὶ περιωνύμων ἐκείνων γυναικῶν, ὅτι αἱ στενωποὶ, τὰς ὁποίας ἐπάτουν ὑπὸ

τοὺς πόδας μου, εἶχον ἀκούσῃ τὸν τρυγγὸν τῶν φορεμάτων τῶν, καὶ ὅτι οἱ θόλοι τῶν μικρῶν ἐκείνων στοῶν, ὧν διερχόμενος ἐθώπευα τοὺς κισνίσκους, εἶχον ἀντηχήσῃ τοὺς παιδικούς καγχασμούς τῶν. Μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ὄπισθεν τῶν τοιχῶν ἐκείνων, καὶ ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαιρᾶς ἐκείνης, ἔπρεπε ν' ἀπομείνῃ ἀκόμη τι ἐξ αὐτῶν. Ἡθελα νὰ ζητήσω, ν' ἀναφωνήσω τὰ ἀξιωματικὰ ἐκατοντάκων ὀνόματα, νὰ τὰς καλέσω ἐκατοντάκις καὶ ἀνά μίαν ἐκάστην, καὶ μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἤκουσα ἀπάντησιν τινα φωνῆς μακρινῆς, καὶ ὅτι εἶδον διερχόμενον ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ἡλικιῶν ἢ εἰς τοὺς μυχοὺς τῶν ἐρημικῶν ἀλσῶν πρᾶγμα τι λευκόν. Καὶ ἔστρεψα τὸ βλέμμα τῆδε κακίσει, καὶ ἠρώτων τὰ δρύφακτα καὶ τὰς θύρας. Τί θὰ εἶδιδά διὰ νὰ μάθω ποῦ εἶχε κλεισθῇ ἡ χῆρα τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, ἡ ὠραιοτέρα τῶν αἰχμαλώτων τῆς Λέσβου, καὶ ἡ θελκτικωτέρα ἑλληνίς τοῦ κατ' αὐτὴν αἰῶνος, ἡ ποῦ ἐφρονεῖτο δι' ἐγχειριδίου ἢ προσφιλεῖς θυγάτηρ τοῦ Ἐρίζου, διοικητοῦ τῆς Εὐβοίας, ἥτις προσέτιμησε τὸν θάνατον ἀπὸ τὰς κτηνώδεις περιπτώσεις Μωάμεθ τοῦ Β'. Εἰς ποῖον παράθυρον πρόβαλλε, καὶ μαθητικῶς ἢ Περσῶν ἐπ' αὐτοῦ ἀνακτινομένη ἠτένιζε πρὸς τὴν Προποντιδα τοὺς παντοδύναμους τῆς μαύρουσ ὀφθαλμούς τοὺς σκιαζομένους ἀπὸ μακροτάτας μεταξίνας βλεφαρίδας Κουρδῶν ἢ εὐνοουμένη τοῦ Σουλταῖν. Ἐδῶ εἰς τὸν δρομίσκον τοῦτον, δὲν θὰ ἀφῆκα πολλακίς τὰ ἔχην τοῦ ἐλαφροῦ τῆς βήματος ἢ ὠραία οὐγαρίς χορεύτρια, ἥτις ἀφῆρεσε τὴν Σαφρὴν ἐκ τῆς καρδίας Μουράδ τοῦ Γ', ῥιπτομένη ὡς χαλύβδινον ἔλασμα ἐντὸς τῶν αυτοκρατορικῶν ἀγκαλῶν; Δὲν θὰ ἔκοψεν ἐκ τῆς πρασιᾶς ταύτης ἐν ἔνθως, διερχομένη ἢ Κεσέμ, ἡ ὠραία ἑλληνίς, ἡ θηριώδης ζηλότυπος, μετὰ τὸ ὄχρὸν καὶ μελαγχολικὸν πρόσωπόν τῆς, ἥτις εἶδε τὴν βασιλείαν ἐπὶ τὰ σουλτανῶν; Δὲν θὰ ἐβύβησεν εἰς τὰ νάματα τῆς κρήνης ταύτης τὴν ὑπερμεγέθη λευκὴν τῆς χῆρας ἢ γιγάντειας Ἀρμενίς, τὴν ὁποίαν ἠγάπα ὡς τρελλὸς ὁ Ἰσραήλ; Καὶ ἡ ἔχουσα τὸν μικρότερον ἀπὸ ὄλας πόδας, ἢ μικρὰ εὐνοουμένη Μωάμεθ τοῦ Δ', τῆς ὁποίας τὰ παπούτσια δὲν συναπετέλουν τὸ μῆκος ἐνὸς ἐγχειριδίου, ἢ ἡ ῥέβια Γκιουλνοῦζ, τὸ ποτὸν τῶν ἑαρινῶν ῥόδων, ἥτις εἶχε τοὺς ὠραιοτέρους γλαυκοὺς ὀφθαλμούς τοῦ Αἰγαίου, δὲν ἀφῆκεν ἔχην τοῦ βήματος τῆς ἐπὶ τῶν λευκῶν ἄμμων τοῦ κηπαρίου τῆς; Καὶ ἡ ἔχουσα τὴν πλέον χρυσὴν καὶ μαλακὴν κόμην, ἢ Μαρχιροῦζ, ἢ εὐνοουμένη τοῦ ἄστρου των ρυκεῶν, ἢ ἡ Μιλικλιὰ, ἢ νεαρὰ ῥωσσίς ὀδαλίτισσα, ἥτις καθυπέταξεν εἰς ἐκυτὴν τὴν θηριώδην Ὄσμαν τοῦ Β'; Καὶ αἱ περσίδες καὶ ἀραβίδες νεάνιδες, αἵτινες ἀπεκρίμαζον μετὰ τοὺς μύθους τῶν τῶν Ἰσραήλ; Καὶ αἱ τεσσαράκοντα νεάνιδες, αἵτινες ἔπιον τὸ αἶμα Μουράδ τοῦ Γ'; Δὲν ἀπομείνει πλέον τίποτε ἐξ αὐτῶν, οὐδ' εἰς σκόλλους τοιχῶν τῆς κρητικῆς, οὐδ' ἐν νῆμα καλύπτρας, οὐδ' ἐν σημείων

ἐπὶ τῶν τοίχων; Ἄπασαι δ' αὐταὶ αἱ φαντασμαγορίαι συναπέληγον εἰς μίαν ὀδυνηρὰν καὶ φοβερὰν ὄπτασιν. Τὰς ἔβλεπον μακρὰν διερχομένης κατὰ σειρὰς ἀτελευτήτους διὰ μέσου τῶν πυκνῶν κορμῶν τῶν δένδρων καὶ ὑπὸ τὰς μακρὰς σάσας, τὴν μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης, σουλτάννας βαλιδὲ, σουλτάννας ἀδελφὰς, καθίνας, ὀδρακισσάσας, δούλας, νεάνιδας μύλις ἠθροσάσας, γυναῖκας τριακοντούτεις, γραῖας λευκοτρίχας, πρόσωπα δειλὰ κερθένων καὶ πρόσωπα φρικτὰ ζηλοτύπων, κυριάρχους τοῦ Κράτους, καὶ εὐνοουμένας μιᾶς ἡμέρας, ἀθύρματα μιᾶς ὥρας· πλάσματα δέκα γενεῶν καὶ ἑκατὸν λαῶν, φερούσας ἐν ἀγκάλας ἡ κρατούσας ἐκ τῆς χειρὸς τὰ στραγγαλισμένα τέκνα των· ἄλλην μὲ τὸν βρόχον εἰς τὸν λαιμὸν, ἄλλην μὲ τὸ ἐγγερίδιον εἰς τὴν καρδίαν, ἐκείνην ἀποστᾶζούσαν ὕδωρ τῆς θαλάσσης τοῦ Μαρμαρᾶ, ἀπαστραπτούσας ἐκ τῶν πολυτίμων λίθων, σκεπασμένας μὲ πληγὰς, ἀγωνιώσας ἐκ τοῦ δηλητηρίου, παρκορρωμένας ἀπὸ τὰς μακρὰς ἀγωνίας τοῦ παλαιοῦ Σερραγίου· καὶ διήρχοντο βωβαὶ καὶ κοῦφαι ὡς φαντάσματα, καὶ ἠρπάζοντο κατὰ μακροτάτας σειρὰς εἰς τὸ σκότος τῶν ἄλσων, ἀφίνουσαι ὀπισθεν αὐτῶν μακρὰν ταινίαν ἀνθέντων μεμαραμμένων καὶ σταγόνας δακρύων καὶ αἵματος· καὶ ἄπειρος τότε ἔλεος μου συνέβηκε τὴν καρδίαν.

Περὶ τοῦ τρίτου περιβάλλου ἐκτείνεται χώρος πεδινὸς, κεκαλυμμένος ὅλος ὑπὸ βλαστήσεως εὐρώστου, τῆδε κακείσε δ' αὐτοῦ ὑπάρχουσι κομψὰ τινὰ οἰκοδομήματα, ὧν ἐκ μέσου ἀνυψοῦται ὁ λεγόμενος κίων τοῦ Θεοδόσιου, ἐκ ραίου γρανίτου, οὗ ἄνωθεν ὑπάρχει ὠραῖον κορινθιακὸν κιονόκρανον, ἰστάμενος δ' ἐπὶ ὑποβάθρου εὐρέος, ἐφ' οὗ ἀναγιγνώσκονται ἀκόμη αἱ τελευταῖαι λέξεις λατινικῆς ἐπιγραφῆς, ἧτις ἔλεγε τάδε: «*Fortuna reduci ob devictos Gothos.*» Ἐνταῦθα δὲ καὶ περατοῦται ὁ ὑψηλὸς πεδινὸς χώρος, ἐφ' οὗ ἐκτείνεται τὸ μέγα κεντρικὸν τετράγωνον τοῦ Σερραγίου. Ἐντεῦθεν μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Σερραγίου καὶ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τὸ περιλαμβανόμενον μετὰ τῆς περιπερείας τῶν τριῶν περιβάλλων καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τείχους, παρὰ τὰ πλευρὰ τοῦ λόφου, ὑπῆρχεν δολικὴρον δάσος μεγάλων πλατάνων, κυπαρίσσων ὑψηλοτάτων, φοικτῶν ἐκ πευκῶν, καὶ συμπλεγμάτων διαφνῶν, τερεθίνθων καὶ λευκῶν κατεστρωμένων μὲ κλήματα, ἅτινα εἰς ἐπισκίαζον κήπους ἀλληλοδιαδόχους καὶ πλήρεις βόδων καὶ ἡλιοπροπίων, διατεταγμένων κατ' ἀνδρὰ βεθυμιάτα, καὶ διασχίζομένων ὑπὸ μακρῶν μαρμαρίνων κλιμάκων, αἵτινες ἐφθάνον ἕως κάτω εἰς τὴν θάλασσαν. Παρὰ τὸ τεῖχος καὶ ἀπέναντι τῆς Χρυσοπόλεως ἔκειτο τὸ νέον παλάτιον τοῦ σουλτάνου Μαχμουδ, ὅπερ ἠνοίγετο πρὸς τὴν θάλασσαν διὰ μεγάλης θύρας σκεπασμένης μὲ χαλκὸν ἐπίχρυσον. Παρὰ δὲ τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Σερραγίου ὑψοῦτο τὸ θερινὸν χαρμῖνον,

ὅπερ ἦτο εὐρύτατον οἰκοδόμημα ἡμικύκλιον, χωροῦν πεντακοσίας γυναῖκας, μὲ εὐρείας αὐλάς καὶ λουτρούνας λαμπροὺς καὶ κήπους, ὅπου ἐτελοῦντο αἱ φαντασιώδεις ἐκεῖναι λυχνοκαταίαι, αἵτινες ἀπέβησαν περιφρημοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα ἔορται τῶν *Λειριῶν*. Ἐνώπιον τοῦ χαρμῖνου τούτου, πρὸ τοῦ τείχους, καὶ ὑπὲρ τὴν ἔχθην τῆς θαλάσσης, ἦτο τὸ περίφημον κανονοστάσιον τοῦ Σερραγίου, συγκροτούμενον ἐξ εἰκοσι κανονίων παραδόξων σχημάτων, καταγλύφων καὶ ζωγραφημένων, ἅτινα εἶχον ἀρπασθῆ παρὰ τῶν χριστιανικῶν στρατῶν κατὰ τοὺς πρώτους εὐρωπαϊκούς πολέμους. Τὰ τεῖχη εἶχον ὀκτὼ πύλας, τρεῖς ἐκ τοῦ μέρους τῆς πόλεως, καὶ πέντε ἐκ τοῦ μέρους τῆς θαλάσσης. Μεγάλοι μαρμαρίνοι ἐξώσται προεῖχον ἐκ τῶν τειχῶν πρὸς τὴν θάλασσαν. Δρόμοι ὑπόγειοι ἔφερον ἐκ τῶν ἀνακτόρων εἰς τὰς πρὸς τὴν Προποντίδα πύλας. ὥστε οἱ Σουλτάνοι ἠδύναντο νὰ διασωθῶσιν ἀπὸ ἐφόδου τινός, ἐπιβαίνοντες κρυφίως εἰς πλοῖον, καὶ ἀναφανόμενοι εἰς τὸ Σκούταρι ἢ εἰς τὸν Τοπχανέν. Οὐδ' ἐνταῦθα δὲ ἦτο ὅλον τὸ Σερραγιον. Παρὰ τὰ ἐξωτερικὰ τεῖχη καὶ εἰς τὰς κλιτύας τοῦ λόφου ὑψοῦντο ἀκόμη πολλὰ κίσκια, ἐν εἴδει μικρῶν τζαμιῶν, πορμαχῶνων καὶ ἐξωστῶν, ἐξ ἑκάστου τῶν ὁποίων διὰ στενωπῶν ἀποκεκομμένων ὑπὸ παχέων στρωμάτων χλόης ἐξήρχετο τις εἰς τὰς δευτερευούσας πύλας τοῦ τρίτου περιβάλλου. Ἐκεῖ ἦτο τὸ κίσκιον Γιαλλί, κατεστρωμένον σήμερον, ὅπερ κατοπτρίζετο εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Κερκτιοῦ κόλπου. Ἐκεῖ εἶνε ἀκόμη, ἀνέπαφον σχεδὸν, τὸ Νέον κίσκιον, ὅπερ εἶνε μικρὸν στρογγύλον ἀνάκτορον στολισμένον ὅλον μὲ χρυσώματα καὶ ζωγραφίας, ὅπου οἱ Σουλτάνοι μετέβαινον περὶ δυσμᾶς ἡλίου, ὅπως ἀπολαύσωσι τὸ θέαμα τῶν γιλιῶν πλοίων τοῦ λιμένος. Πλησίον τοῦ θερινῶ χαρμῖνου ἔκειτο τὸ κίσκιον τῶν κατόπτρων, ὅπου ὑπεγράφη ἡ περὶ εἰρήνης συνθήκη τοῦ 1784, δι' ἧς ἡ Τουρκία παρεχώρησε τὴν Κριμαίαν εἰς τὴν Ῥωσσίαν, καὶ τὸ κίσκιον τοῦ Χασάν πασᾶ, ἀπαστράπτων ὅλον ἐκ τοῦ χρυσοῦ, οὗτινος οἱ μὲ κάτοπτρα σκεπασμένοι τοῖχοι ἐφαίδρουν διὰ τοῦ φαντασιώδους παιγνίου τῆς ἀντανανκλάσεως τὰς ἐορτὰς καὶ τὰ νυκτερινὰ ὄργια τῶν Σουλτάνων. Τὸ κίσκιον τοῦ κανονίου, ἐκ τῶν παραθύρων τοῦ ὁποίου ἐξήπτοντο εἰς τὴν θάλασσαν τὰ πτώματα, ἔκειτο πλησίον τοῦ κανονοστασίου τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Σερραγίου. Τὸ κίσκιον τῆς θαλάσσης, ἐν ᾧ συνεκρότει τὰ μυστικά της διβάνια ἢ Βαλιδὲ Μωάμεθ τοῦ Δ', ἐκρέματο ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ μέρους, καθ' ὃ συνεχέοντο τὰ βέματα τοῦ Βοσπόρου καὶ τῆς Προποντίδος. Τὸ κίσκιον τῶν Ῥάδων ἔκειτο ὑπερᾶνω τοῦ πεδίου, ὅπου ἐγυμνάζοντο οἱ παῖδες, καὶ ὅπου ἀνεκνήρυχθη ἐν ἔτει 1839 τὸ νέον Σύνταγμα τῆς Αὐτοκρατορίας, ὁμοῦ μὲ τὸ περίφημον Χάττι-σερῖφ τοῦ Γαϊὸλλ-χανέ. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ Σερραγίου ἦτο ἀκόμη τὸ κίσκιον

τῶν Ἐπιθεωρήσεων, ὁπόθεν οἱ Σουλτάνοι ἐθεώρουν, ἀόρατοι αὐτοὶ, πάντας τοὺς διαβαίνοντας ἐκεῖθεν ὅπως ἀπέλωσιν εἰς τὸ διβάνιον· εἰς δὲ τὴν γωνίαν τῶν παρὰ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν τειχῶν, τὸ κίσκιον Ἀλλάι. ὁπόθεν Μωάμεθ ὁ Δ' ἐξῆλθε πρὸς τὸν στασιάζοντα στρατὸν τὴν εὐνοουμένην του Μελέκι, καὶ εἰκοσιενεὰ ἀξιωματικούς τῆς Αὐλῆς, κατακοπέοντας μεληδὸν ὑπὸ τοὺς ἐσθραλοῦς του· εἰς δὲ τὸ ἄλλο ἄκρον τῶν τειχῶν τὸ κίσκιον Σεπεδτζιλιερ, παρ' ὃ οἱ Σουλτάνοι ἀπεχαίρετιζον τοὺς ἀρχιναύαρχους, οἵτινες ἀπῆρχοντο εἰς μακρινὰ ἐκστρατείας. Τοιουτοτρόπως τὰ φοβερὰ ἀνάκτορα, ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ λαιμοῦ, ὅπου ἦσαν συνειλεγμένα καὶ κεκομμένα τὰ ζωτικώτερα τῶν μέρη, διεσκορπίζοντο καθ' ἅπασαν τὴν κλιτὴν καὶ παρὰ τὴν ἔχθην τῆς θαλάσσης, ἐσεμμένα μὲ πύργους, φέροντα πυκνὴν σειρὰν κανονίων, καὶ στεφανωμένα μὲ βόδα, ἐξαπέλυον ἀπανταχόθεν τὰ κατάρχουσα ἀνάκτια των, ἀνέφερον εἰς οὐρανὸν νέφος ὕλον εὐωδιῶν ὡς ἀπειρομυγέθης βοῆς, ἀντανέλιων εἰς τὰ κύματα τὰς μυρίας φλόγας τῶν ἐορτῶν των, ἐξῆρπον ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν τειχῶν τῶν χρυσοῦν εἰς τὰ πλήθη καὶ πτώματα εἰς τὰ κύματα, χθὲς ὑπεξούσια μιᾶς δούλης, σήμερον ὑποχείριον ἐνὸς παράφρονος, αὐριον ἄθυρμα τοῦ στασιώδους στρατοῦ, ὠραῖα ὡς νῆσος μαγική, καὶ ἀπαίσια ὡς τάφος ζώντων. . .

Εἶνε βαθεῖα νύξ· εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Μαρμαρᾶ κατοπτρίζεται ὁ κατάρωτος ἐξ ἀστέρων οὐρανός· ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης μαρμαίρουσιν ἀργυροειδεῖς οἱ ἑκατὸν θόλοι τοῦ Σερραγίου, καὶ λευκαὶ αἱ κορυφαὶ τῶν κυπαρίσσω καὶ τῶν πλατάνων, αἵτινες ἐκτείνουσι τὰς μεγάλας τῶν σιαῖς εἰς τοὺς εὐρεῖς περιβάλλους, ὧν κύκλω λάμπουσι φωταγωγημένα ἀπειράριθμα παράθυρα, ὧν τὰ φῶτα σβεννύονται ἀλληλοδιαδόχως. Τὰ κίσκια καὶ τὰ τζαμιά ἀναφαίνονται ἐν ὅλῃ τῇ χιρνώδει αὐτῶν λευκότητι ἐκ τοῦ μέσου τοῦ πενήθιμου πρασίνου χρώματος τῶν δασῶν. Οἱ ὄβελοι, αἱ αἰχμηραὶ ἄκρι τῶν μιναρῶν, αἱ ἐναέριαι ἡμισέληνοι, αἱ ὀρειχάλκιναι πύλαι, καὶ αἱ χρυσαὶ κινκλίδες λάμπουσι μετὰ τῶν δένδρων, παριστῶσαι τὴν ἀόριστον ἐπιφάνειαν πόλεως χρυσῆς καὶ ἀργυρᾶς. Ἡ αὐτοκρατορικὴ πόλις κίμαται. Αἱ τρεῖς μεγάλαὶ πύλαι ἐκλείσθησαν πρὸ ὀλίγου, καὶ αἱ ὑπερμεγέθεις κλειδὲς κροτοῦσιν ἀκόμη εἰς τὰς χεῖρας τῶν καπιτζιδίων, ὑπὸ τοὺς θόλους τῶν ὑψηλῶν προφυλαίων. Εἰς λόγος καπιτζιδίων ἀγρυπνεῖ πρὸ τῆς πύλης τῆς Σωτηρίας· τριάκοντα λευκοὶ εὐνοῦχοι φρουροῦσι τὴν πύλην τῆς Εὐτυχίας προσκολλημένοι εἰς τοὺς τοίχους, ἀκίνητοι ὡς ἀγάλματα, καὶ ἔχοντες τὸ πρόσωπόν των εἰς τὴν σιαῖν. Ἐκατοντάδες φρουρῶν ἀοράτων φρουροῦσιν ἀπὸ τῶν τειχῶν καὶ ἀπὸ τῶν πύργων, ἐπιτηροῦντες τὴν θάλασσαν, τὸν λιμένα, τὰς σκοτεινὰς ὁδοὺς τῆς Σταμπούλ, καὶ τὸν ὑπερμεγέθη καὶ ἄφρονον ὄγκον τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Εἰς τὰ μεγάλα μαγειρεῖα τῆς πρώτης αὐλῆς φαίνονται ἀκόμη ἀνακινούμεναι λυχνίαι τινὲς φωτίζουσαι τὰς τελευταίας ἐργασίας· μεθ' ὃ δολικὴρον τὸ οἰκοδόμημα ἀπομένει πάλιν σκοτεινόν. Ἐν φῶς λάμπει ἀκόμη εἰς τὰς οἰκίας τοῦ Βεζνεδάρ ἀγᾶ καὶ τοῦ Δεσπερδάρ ἐφέντη. Κάτι ἀνακινεῖται εἰς τὸν δεύτερον περιβάλλον πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ μαύρου Ἀρχιενοῦχοῦ. Ἐν τῷ λαθυρίθῳ τοῦ χαρμῖνου κλείονται αἱ τελευταῖαι θύραι. Οἱ εὐνοῦχοι περιφέρονται εἰς τὰς ἐρήμους δειδροστοιχίας, μὴ ἀκούοντες ἄλλο τι παρὰ τὸν κρότον τῶν δένδρων ἀνακινουμένων ὑπὸ τοῦ θαλασσοῦ ἀνέμου, καὶ τὸ μονότονον κελάρυσμα τῶν κρηνῶν. Βαθεῖα εἰρήνη φαίνεται ἐπικρατούσα καθ' ὅλα τὰ ἀνάκτορα· καὶ ὅμως πυρετώδης ζωὴ καχλάζει ἀκόμη ἐντὸς τῶν τοίχων ἐκεῖνων. Ὅλος ἐκεῖνος ὁ λαὸς τῶν δουλίδων, τῶν στρατιωτῶν, τῶν δεσμιῶν, τῶν δούλων ἔχει τοὺς νυκτερινούς διαλογισμούς του, καὶ οἱ διαλογισμοὶ οὗτοι ὑψοῦνται συγκεχυμένοι καὶ ὑπερβάντες τὰ τεῖχη τοῦ Σερραγίου ἀφίπτανται πρὸς τὰ τέσσαρα πέρατα τοῦ κόσμου, ἀναζητοῦντες τόπους προσηλιεῖς καὶ μητέρας ἐγκαταλειμμένας ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, καὶ ἀνατρέχοντες παραδόξως καὶ φρικώδεις τύχας παρελθόντων χρόνων. Αἱ προσηυχαὶ δὲ καὶ τὰ ἄφωνα δάκρυα διασταυρώνονται εἰς τοὺς δικδρομούς καὶ εἰς τὰ σκοτεινὰ δάση μὲ τὰ αἵματῶν σχέδια ἐκδικήσεων, καὶ μὲ τὰς παράφρονες ἐπιθυμίας ἀποκρύφω φιλοδοξίῶν. Τὰ μεγάλα ἀνάκτορα κοιμῶνται ὑπὸν τεταραγμένον, διακοπτόμενον ἀπὸ φρικιάσεις αἰφνιδίας δυσπιστίας καὶ φόβου. Ψιθύρισμα ἀσυνάρτητον λόγων εἰς ἑκατὸν γλώσσας συγγέεται μὲ τὸν ἦχον τῶν ἀναπνοῶν καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἀνακινουμένης βλαστήσεως. Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν, δι' ὀλίγων μόνον τοίχων ἀποχωρισμένοι κοιμῶνται ἐνταῦθα μὲν ὁ παῖς, ὅστις ἐξῆρπνευσεν ἐκυτὸν, ἐκεῖ δὲ ὁ ἱμάμης, ὅστις ἐδίδαξε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὁ δῆμιος, ὅστις ἐστραγγάλισεν ἕνα ἀθῶον, ὁ δεσμώτης βασιλόπαις, ὅστις ἀναμένει τὸν θάνατον, ἢ ἐρωτευμένη σουλτάννα, ἧτις περιμένει τοὺς γάμους της. Πλάσματα ἐνδεᾶ παντὸς ἀγαθοῦ, κοιμῶνται πλησίον πλοῦτου μυθόδους, καὶ ἐντὸς τῶν αὐτῶν τοίχων εὐρίσκονται συγκεκλεισμένα τὸ θεσπέσιον κάλλος, ἡ ἐπονείδιστος ἀσχημία, ὄλαι αἱ κακίαι, ὄλαι αἱ συμφοραὶ, ὄλαι αἱ ἐκπορνεύσεις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Τὰ μαυροῦσίου βυθιοῦ οἰκοδομήματα, ὑψόμενα ὑπερᾶνω τῶν δένδρων, διαγράφουσιν εἰς τὴν κατὰ στερον οὐρανὸν τὰ μυρία παράδοξα καὶ ἐναέρια σχήματά των, εἰς δὲ τὰ τεῖχη ἐκτείνονται σιαῖ χαιρίσσαι κροσσῶν, παρυφῶν καὶ τριχάπτων· ὄλαι δὲ τοῦ κήπου αἱ εὐωδαὶ ἀναθυμιάμεναι συγγέονται ὑπὸ τοῦ νυκτερινῶ ἀνέμου εἰς μίαν ἰσχυρὰν εὐωδίαν, ἧτις διὰ τῶν κινκλίδων καὶ τῶν δικτυωτῶν διαχέεται ἐντὸς τῶν αἰθουσῶν, ὅπου εἶνε ἱκανὴ νὰ ἐξεγείρη φρουάγματα ἠδονῆς καὶ ὄνειρα ἀλόλαστα. Κατὰ τὴν ὄρα

ταύτην οί ευνούχοι, καθήμενοι ὑπὸ τὰ δένδρα, καὶ ἔχοντες προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ ἀμυδρὸν φῶς τὸ διαλάμπον διὰ τῶν παραθύρων τῶν κιοσκίων, κατατρέφουν τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν των, ψαύοντες μὲ δακτύλους τρέμοντας τὴν αἰχμὴν τῶν ἐγγχειριδίων των· ἡ δὲ πτωχὴ νεανίς, ἡ πρὸ ὀλίγου ἀρπασθεῖσα καὶ πωληθεῖσα, ἀτενίζει ἀπὸ τοῦ παραθύρου τοῦ ὑψηλοῦ τῆς θαλαμίσκου μὲ δακρυβρέκτους ὀφθαλμοὺς τοὺς γαληνίους ὀρίζοντας τῆς Ἀσίας, θρηνοῦσα τὴν καλύβην ἐν ἣ ἐγεννήθη, καὶ τὴν κοιλάδα, ὅπου κεῖνται τεθαμμένοι οἱ πατέρες τῆς· τὴν ὥραν ταύτην ὁ δέσμιος τοῦ κατέργου, ὁ βωδὸς ὁ φέρων κηλῖδα αἵματος, ὁ καταφρονημένος νάνος, ἀναμετροῦσιν ἔντρομοι καὶ κατὰπληκτοι τὴν ἀπειρον ἀπόστασιν, ἥτις διαχωρίζει αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις ἴσταται ὑπερᾶνω πάντων, καὶ ἀναζητοῦσι μετὰ ὀλίψεως τὴν ἀπόκρυφον δύναμιν, ἥτις ἀφῆρσεν ἀπὸ τούτων τὴν ἐλευθερίαν, ἀπ' ἐκείνου τὸν λόγον, ἀπὸ τοῦ τρίτου τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν, ὅπως ἀποδώσῃ τὰ πάντα εἰς ἓνα καὶ μόνον. Κατὰ τὴν ὥραν ταύτην θρηνοῦσιν οἱ ἀπόβλητοι, καὶ τρέμουσιν οἱ μεγάλοι, μὴ ὄντες ἀρκοῦντως ἐξηραλισμένοι περὶ τῆς αὔριου. Λυχνίαι διεσκοπισμένοι εἰς τὰ μυριόσχημα οἰκοδομήματα φωτίζουσι πρόσωπα ὡχρὰ ὑψηλοφυλάκων ἐγκυπτῶν εἰς χάρτας, κεφαλὰς λυσικόμους ὀδαλικισσῶν, ἀπληπισμένων ἕνεκα τῆς μακρᾶς των ἐγκαταλείψεως, αἵτινες εἰς μάτην ζητοῦσι τὸν ὕπνον ἐπὶ τῶν δικτύρων προσκεφαλαίων, πρόσωπα ὀρειχαλκῶρα γκιμιστάρων ἡρκαλείων, οἵτινες ὑπνώττουσι μὲ μειδίαμα ἄγριον, ὑπερμαρτυροῦντες ὅτι διειροδύονται σφαγὴν. Οἱ λεπτοὶ τοῦτοι ἀκούουσιν ἀναπνοᾶς ἀσημαινούσας ἡδυπαθείας καὶ λυγμοὺς διακοπτομένους ὑπὸ λόγων ἀπελπισίας. Ἐν ᾧ δὲ ἐντὸς κιοσκίου τινὸς ἀφρίζει τὸ κατηραμένον ποτὸν ἐν τῷ μέσῳ Βακχῶν ἡμιγύμων, καὶ ἐντὸς αἰθούσης ἡμισκοτείου ἀτυχῆς τῆς σουλτάνας, μήτηρ μιᾶς στιγμῆς, κρύπτει ὠρομένη τὸ πρόσωπόν τῆς εἰς τὰ προσκεφαλα, διὰ νὰ μὴ ἴδῃ τὴν λίμνην τοῦ αἵματος, ἐν ᾧ ἐκπνέει τὸ πλάσμα τῆς, οὗτινος ἡ μαῖα ἀφῆκε κατὰ διαταγὴν τοῦ Παδισάχ ἀνοικτὸν τὸν ὀμφαλικὸν λῶρον, αἰ δὲ κεφαλαὶ τῶν βέηδων, τῶν φονευθέντων περὶ λύχων ἀφᾶς, ἀποστάζουσι τὰς τελευταίας σταγόνας τοῦ αἵματός των ἐπὶ τῶν μαρμάρων τῶν σηκῶν τοῦ Μπάμπ-ἰ-χουμαγιῶν, εἰς τὸ ὑψηλότερον κιοσκίον τοῦ τρίτου περιβόλου, ἐντὸς αἰθούσης κειοσημένης μὲ τάπητας ἐκ πορφυροῦ δαμασκηνοῦ, ἐπάνω κλίνης ἀπὸ σμουρόγουναν, καὶ ἐν τῷ μέσῳ μεγαλοπρεποῦς ἀτάξις προσκεφαλαίων διαλίθων καὶ σκεπασμάτων ἐκ μεταξοπιτύλλου καταχρῶσων, ἐφ' ὧν κατέρχεται τὸ ἀμυδρὸν φῶς μαυροῦσας ἀργυρᾶς τορευτῆς λυχνίας, κρεμασμένης ἀπὸ τῆς κεδρίνης ὀροφῆς, ὡραία μελαγχροινὴ νεανίς, τυλιγμένη εἰς μέγαν λευκὸν πέπλον, ἥτις πρὸ ὀλίγων ἐτι ἐτῶν ἤλαυνεν ἀγέ-

λην διὰ τῶν πεδιᾶδων τῆς εὐδαίμονος Ἀρχαίας, κλίνουσα πρὸς τὸ ὡχρὸν πρόσωπον Μουράδ τοῦ Γ', ὅστις κατάνειται νυσταλέος παρὰ τοὺς πόδας τῆς, ψιθυρίζει πρὸς αὐτὸν διὰ φωνῆς δειλῆς καὶ γλυκεῖας ταῦτα: — Ἦτο μίαν φορὰν εἰς τὴν Δαμασκὸν ἔμπορος, ὀνομαζόμενος Ἄμπου-Ἐγιόμπ, ὁ ὁποῖος εἶχε συνάξῃ πολλὰ πλοῦτη καὶ ἔζη τιμίως. Καὶ εἶχεν ἓνα υἱὸν, ὁ ὁποῖος ἦτο ὡραῖος καὶ ἤξευρε πολλὰ πράγματα, καὶ ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο Δουλος τοῦ ἔρωτος, καὶ μίαν κόρην ὡραιότητα, τῆς ὁποίας τὸ ἐπώνυμον ἦτο Δύναμις τῶν καρδιῶν. Τὸ λοιπὸν ὁ Ἄμπου-Ἐγιόμπ ἀπέθανε καὶ ἀφῆκεν ὄλας του τὰς πραγματείας τυλιγμένας καὶ δεμένας, καὶ ἐπάνω εἰς ὄλας εἶχε βάλει τὴν ἐπιγραφὴν: Διὰ τὸ Βαγδάτ. Καὶ ὁ Δουλος τοῦ ἔρωτος ἠρώτησε τὴν μητέρα του: — Διὰ τί ἐπάνω εἰς ὄλας τὰς πραγματείας τοῦ πατρός μου εἶνε γραμμένον: Διὰ τὸ Βαγδάτ; — Καὶ ἡ μήτηρ τοῦ ἀπεκρίθη: — Τέκνον μου... — Ἄλλ' ὁ Παδισάχ ἀπεκοιμήθη, καὶ ἡ δούλη ἀφίνει ἡσυχῶς τὴν κεφαλὴν του ἐπάνω εἰς τὰ προσκεφαλα. Ὅλα αἱ θύραι τοῦ χαρμαίου εἶνε κλεισαί, ὄλα τὰ φῶτα σβυσμένα, ἡ σελήνη καλύπτει μὲ μαρμαρυγὴν ἀργυροειδῆ τοὺς ἑκατὸν θόλους, αἱ ἡμιστέληνοι καὶ τὰ χρυσᾶ περάθουρα λάμπουσι μεταξὺ τῶν δένδρων, αἱ κρῆναι ἀναβρῶσιν κελαρῶσσαι ἐν τῇ βαθείᾳ σιγῇ τῆς νυκτός: ὄλον τὸ Σεράγιον ἀναπαύεται.

Καὶ ἀναπαύεται οὕτως ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν, ἐγκαταλειμμένον ἐπὶ τοῦ μονήρους του λόφου· δύναται δὲ νὰ ἐπαναλάβῃ τις καὶ πρὸς αὐτὸ τοὺς στίχους τοῦ Πέρσου ποιητοῦ, οἵτινες ἤλθον εἰς τὰ χεῖλη τοῦ πορθητοῦ Μωάμεθ, καθ' ἣν στιγμὴν ἔθεσε τὸν πόδα εἰς τὰ διηρασμένα ἀνάκτορα τῶν Ἀυτοκρατόρων τῆς Ἀνατολῆς: Ἡ ἀκάθαρτος ἀράχνη ὑφαίνει τοὺς ἱστῶς τῆς εἰς τὰς αἰθούσας τῶν βασιλείων, καὶ ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν τοῦ Ἐρασάμπ ὁ κόραξ ἀναδονεῖ τὸν ἄερα μὲ τὸ ἀπαίσιόν του ἄσμα.

AI TEARETTAIMI HMERAI

Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος αἰσθάνομαι διακοπτομένην τὴν ἄλυσιν τῶν λεπτομερῶν καὶ ἐναργῶν ἀναμνήσεων, αἵτινες ἐπιτρέπουσι τὰς μακρὰς περιγραφὰς οὐδ' ἐνθυμοῦμαι πλέον ἄλλο εἰμὴ δρόμους ὀχληροὺς ἀπὸ τῆς μιᾶς ἔχθης τοῦ Κερατίου κόλπου εἰς τὴν ἄλλην, καὶ ἀπὸ τῆς Βύρωπης εἰς τὴν Ἀσίαν, μετ' οὗς ἔβλεπον τὸ ἐσπέρας διερχομένης πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ὡς ἐν ὄραματι πόλεις φωτεινάς, πλήθη ἀπειράριθμα, ἄλση, στόλους, λόφους, καὶ ἡ ἰδέα τῆς προσεχοῦς ἀναχωρήσεώς μου ἀπέδιδεν εἰς ἕκαστον τῶν πραγμάτων τούτων ἐλαφρὴν τινα ἀπόχρωσιν θλίψεως, ὡς ἐὰν ἦδη τὰ θεάματα ἐκεῖνα δὲν ἦσαν πλέον εἰμὴ ἀναμνήσεις παρελθόντων χρόνων.

Καὶ ὅμως εἰκόνας τινὲς μένουσιν ἀκίνητοι ἐν μέσῳ τοῦ ἐξοφτισμοῦ τῶν λοιπῶν προσώπων

καὶ πραγμάτων, εἰς ᾧ νομίζω ὅτι παρίσταμαι ὁσάκις ἀναπολῶ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας.

Ἐνθυμοῦμαι τὴν ὡραίαν προῖαν, καθ' ἣν ἐπεσκέφθη τὰ πλεῖοτερα αὐτοκρατορικὰ τζαμιά, ἀκόμη δὲ καὶ τῶρα, ἐνθυμούμενος τοῦτο, νομίζω ὅτι εὐρίσκουμαι ἐντὸς χάους ἀπεράντου καὶ ἄκρωσιωπηλοῦ. Ἡ εἰκὼν τῆς Ἀγίας Σοφίας δὲν σμικρύνει ἀληθῶς τὸν θαυμασμὸν, ὅν δοκιμάζει τις ἅμα εἰσερχόμενος εἰς τὸ μέσον τῶν τιτανείων ἐκείνων τοίχων. Καὶ ἐκεῖ, ὅπως ἀπανταχοῦ, ἡ θρησκεία τῶν νικητῶν ἰδιοποιήθη τὴν τέχνην τῆς θρησκείας τῶν ἠττημένων. Ὅλα σχεδὸν τὰ τζαμιά εἶνε ἀπομιμήσεις τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ· ἔγρουσι τὸν μέγαν θόλον, τὰ ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ἡμιθόλια, τὰ προκύλια, τὰ προπύλαια, ἓνα δ' αὐτῶν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ ἐλληνικοῦ σαρκοῦ. Ἄλλ' ὁ ἰσλαμισμὸς ἐπέχευεν ἐπὶ πάντα τὸ ἴδιον αὐτοῦ χρῶμα καὶ τὸ ἴδιον φῶς οὕτως, ὥστε τὸ σύνολον τῶν γνωστῶν ἐκείνων σχημάτων παριστᾷ τὴν ὄψιν νέου οἰκοδομήματος, ἐν ᾧ διορᾷ τις τοὺς ὀρίζοντας κόσμου ἀγνώστου, καὶ ἀναπνέει τὴν αὔραν ἄλλου Θεοῦ. Εἶνε καθολικὰ ἢ ἐσωνάρητικες ἀπεράντοι, αὐστηρᾶς καὶ μεγαλοπρεποῦς ἀπλότητος, λευκοὶ ἀπανταχοῦ, καὶ φωτιζόμενοι ἐκ παραθύρων ἀναριθμητῶν, ἅτινα διαχέουσιν ἀπανταχοῦ φῶς γλυκὺ καὶ θυμῶν, ἐν ᾧ ὁ ὀφθαλμὸς βλέπει τὰ πάντα, ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου ἄκρου, καὶ ἀναπαύεται, ὅπως καὶ ἡ διάνοια, σχεδὸν ἀποκοιμώμενος εἰς γαλήνην γλυκείαν καὶ ἀπλετοῦ, ἥτις ὁμοιάζει μὲ τὴν γαλήνην κοιλάδος μονοσκεποῦς, ὑποκάτωθεν οὐρανοῦ λευκοῦ. Δὲν θὰ ἐπίστευε τις δὲ ὅτι εὐρίσκειται ἐντὸς περιβόλου κλειστοῦ, ἐὰν δὲν ἤκουε τὴν ἀντήχουσαν τοῦ ἴδιου του βήματος. Οὐδὲν ὑπάρχει ἐκεῖ τὸ ἀπασχολοῦν τὴν διάνοιαν, ἥτις διὰ μέσου τοῦ κενοῦ καὶ τοῦ φωτός ἐκείνου ὑπάγει κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς λατρείας. Δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ λόγος οὔτε μελαγχολιῶν οὔτε τρώμων· δὲν ὑπάρχουσιν οὔτε ἰνδάλματα γοητευτικά, οὔτε μυστήρια, οὔτε γυνίαι σκοτειναί, ὅπου νὰ λάμπουσιν ἀμυδρῶς αἱ εἰκόνας ἱεραρχίας πολυπλόου ὑπερανθρώπων ὄντων, ἅτινα συγγέουσι τὴν διάνοιαν· δὲν ὑπάρχει ἄλλο τι εἰμὴ ἡ καθαρά, γυμνὴ, ἐκθαμβωτικὴ καὶ καταπληκτικὴ ἰδέα ἐνὸς μονήρους Θεοῦ, ὅστις ἐνασμενίζεται εἰς τὴν αὐστηρὰν γυμνότητα τῶν ἐρήμων τῶν ἐν μέσῳ ἀπλέτου φωτός, καὶ ὅστις οὐδὲν ἄλλο ὁμοίωμα ἑαυτοῦ ἀποδέχεται ἐκτὸς τοῦ οὐρανοῦ. Ὅλα τὰ αὐτοκρατορικὰ τζαμιά τῆς Κωνσταντινουπόλεως παριστῶσιν αὐτὴν ταύτην τὴν ὄψιν τοῦ μεγαλείου, ὑπερἑξυψοῦ τὴν διάνοιαν, τῆς ἀπλότητος, ἥτις προσηλώνει αὐτὴν εἰς μίαν καὶ μόνην ἰδέαν, καὶ διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων τόσον ὀλίγον εἰς τὰς λεπτομερείας, ὥστε εἶνε δύσκολον νὰ τὰ ἐνθυμηθῇ τις ἐν καθ' ἑν. Τὸ τζαμίον τοῦ Ἀχμεδ, ὑπερμεγέθης, ἀλλὰ χάριεν καὶ ἐλαφρὸν ἐξώθεν ὡς οἰκοδομὴ ἐνέριος, ἔχει τὸν θόλον αὐτοῦ ἐπεστη-

ριγμένον ἐπὶ τεσσάρων ὑπερμεγέθων παραστάδων στρογγύλων ἐκ λευκοῦ μαρμαρίου, εἰς τὰ σπλάγχνα τῶν ὁποίων θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐγερωθῶσι τέσσαρα μικρὰ τζαμιά, καὶ εἶνε τὸ μόνον τζαμίον τῆς Σταμπούλ, ὑπερφέρει τὸ περικλεῆς στέμμα ἐξ μιναρέδων. Τὸ τζαμίον τοῦ Σουλεϊμάν, ὑπερ εἶνε τι πλέον ἢ ναὸς, πόλις ἱερὰ, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὁ ξένος ἀποπλανᾶται σύγκειται ἐκ τριῶν ἐσωναρῆτικων, καὶ ὁ θόλος αὐτοῦ, ὑψηλότερος τοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἐρεῖδεται ἐπὶ τεσσάρων θαυμαστῶν κίωνων ἐκ γρανίτου ῥοδοχρόου, οἵτινες ἀναπολοῦσιν εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ θεατοῦ τὰ στελέχη τῶν περιβοήτων ὑψηλῶν δένδρων τῆς Καλιφονίας. Τὸ τζαμίον τοῦ Μωάμεθ εἶνε Ἀγία Σοφία λευκὴ καὶ φαιδρά· τὸ τοῦ Βαγιαζήτ ἀπολαύει τὰ πρωτεῖα τῆς κομψότητος τῶν σχημάτων· τὸ τοῦ Ὀσμάν εἶνε ὄλον μαρμαρίνον· τὸ τοῦ Σιά-ζαδὲ ἔχει τοὺς δύο χαριστέστερους μιναρέδες τῆς Κωνσταντινουπόλεως· τὸ τοῦ Ἀκ-σεράι εἶνε τὸ κομψότερον πρότυπον τῆς ἀναγεννήσεως τῆς τουρκικῆς τέχνης· τὸ τοῦ Σελίμ εἶνε τὸ σοβαρότερον, τὸ τοῦ Μαχμούδ τὸ ἰδιοτροπότερον, τὸ τῆς σουλτάνας Βαλιδὲ τὸ πλουσιώτερον εἰς κοσμήματα. Ἐκαστον αὐτῶν ἔχει ἴδιόν τι κάλλος, ἢ μῦθον, ἢ προνόμιον. Τὸ τοῦ Σουλτάν Ἀχμεδ φυλάττει τὴν σημαίαν τοῦ Προφήτου, τὸ τοῦ σουλτάν Βαγιαζήτ περιστέφεται ἀπὸ περιστέρας, τὸ τοῦ Σουλεϊμάν καυχάται διὰ τὰς ἐπιγραφὰς τοῦ Καρα-γισσαρά, τὸ τῆς Βαλιδὲ-σουλτάνας ἔχει τὸν ψευδόχρυσον κίονα, ὃν ἐξηγόρασε διὰ τῆς ζωῆς αὐτοῦ ὁ πορθητῆς τῶν Χανίων. Τὸ δὲ τοῦ Σουλτάν Μεχμεδ βλέπει «ἐνδεκα αὐτοκρατορικὰ τζαμιά νὰ κλίνουσι τὴν κεφαλὴν περὶ αὐτοῦ, ὅπως ἐνώπιον τοῦ δράγματος τοῦ Ἰωσήφ ἔκλινον τὰ δράγματα τῶν ἀδελφῶν». Ἐντὸς ἐνὸς ἐξ αὐτῶν ὑψοῦνται οἱ κίονες τῶν αὐτοκρατορικῶν ἀνακτόρων καὶ τοῦ Ἀδγουστείου τοῦ Ἰουστινιανοῦ, οἵτινες ἔφερον τὰ ἀγάλματα τῆς Ἀφροδίτης, τῆς Θεοδώρας καὶ τῆς Εὐδοξίας· ἐντὸς ἄλλων ἀνευρίσκονται τὰ μάρμαρα τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιῶν τῆς Χαλκηδόνος, στύλοι ἐκ τῶν ἐρείπιων τῆς Τρωάδος, παραστάδες ἐκ τῶν ναῶν τῆς Αἰγύπτου, ἕλοι πολύτιμοι ἀρπασθεῖσαι ἐκ τῶν περσικῶν ἀνακτόρων, διάφοροι ὕλοι ἐξ ἵπποδρομίων, ἀγορῶν, ἀγωγῶν καὶ ναῶν· πάντα ταῦτα συγκεχυμένα καὶ ἐξηραμισμένα ἐν τῇ ἀπεράντῳ λευκότητι τῆς νικητρίας θρησκείας. Ἐνδοθεν δὲ διαφέρουσι τὰ τζαμιά ἐτι ὀλιγότερον ἀπ' ἀλλήλων. Εἰς τὸν μυχὸν αὐτῶν ὑπάρχει ἐν ἀναλογεῖον μαρμαρίνον· καταντιὰ αὐτοῦ τὸ θεωρεῖον τοῦ Σουλτάνου περιλείπειν ὑπὸ χρυσῶν κικλίδων· πλοσίον τοῦ Μιχράμπ δύο ὑπερμεγέθη κηροπήγια, φέροντα λαμπάδας ὑπερψηλοῦς ὡς τὰ στέλεχη τῶν φοινίκων· καὶ καθ' ὄλον τὸ καθολικὸν ἀναριθμητοῦ κανθῆλαι ἐκ μεγάλης ὑελίνης σφαιρας, διατεταγμέναι παραδόξως, ὥστε φαίνονται ἀρμολιώτεραι εἰς αἰθούσαν χοροῦ μᾶλλον παρὰ

εις τελετήν θρησκευτικήν. Αί μεγάλοι Ισραήλ επιγραφαι, ὅσαι περιθέουσι τὰς παρασάδας, τὰς θύρας, τὰ παράθυρα τῶν θόλων, ψευδῆς τις ζωφόρος ἀπεικασμένη πρὸς τὸ χρῶμα τοῦ μαρμάρου, καὶ αἱ ὕελοι, ἐφ' ὧν ὑπάρχουσι χρωματιστὰ σχεδιογραφήματα ἀνθέων, ἰδοὺ τὰ μόνα κοσμήματα, ἅτινα διακρίνονται ἐκ τῆς λευκῆς γυμνότητος τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐκείνων τοίχων. Θησαυροὶ δὲ μαρμάρων ἐπεχύθησαν μετὰ δαψιλείας εἰς τὰ δάπεδα τῶν προπυλαίων, εἰς τὰς περὶ τὴν αὐλήν σοάς, εἰς τὰς πρὸς ἀπόνιψιν κρήνας καὶ εἰς τοὺς μιναρῆδες· ἀλλ' οὐδαμῶς ἀλλοιοῦσι τὸν χαριέντως νηφάλιον καὶ αὐθιγρὸν χαρκατῆρα τῆς οἰκοδομῆς, ἥτις εἶνε κατάλευκος, περιουκλουμένη ὑπὸ τοῦ πρασίνου χρώματος τῆς βλασθήσεως, καὶ γέρεται ὑπὸ θόλων, ἀπαστραπτόντων ἐν τῷ κυανοχρῶ στερεώματι. Δὲν κατέχει δὲ τὸ τζαμίον εἰμὴ τὸν μικρότερον χῶρον τοῦ περιβόλου, ὅστις περιλαμβάνει λαβύρινθον ὅλον αὐλῶν καὶ οἰκιῶν. Ἐνταῦθα ὑπάρχουσιν ἀκροατήρια, ἀφιερωμένα εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Κορανίου, ταμεῖα πρὸς παρακαταθήκας ἰδιωτικῆς, βιβλιοθήκαι καὶ ἀκαδημίαι, σχολαὶ ἱατρικαὶ καὶ νηπιαγωγεῖα, συνοικίαι σπουδαστῶν καὶ μαγειρεῖα διὰ τοὺς πτωχοὺς, νοσοκομεῖα, καταφύγια διὰ τοὺς ὀδοιπόρους, λουτροῦνας· πολίχνη φιλόξενος καὶ εὐεργετικὴ, συζῆύσασα περὶ τοῦ ὑπερυψήλου ὄγκου τοῦ ναοῦ, ὡς εἰς τοὺς πρόποδας ὄρους, καὶ σκιαζομένη ἀπὸ γιγάντεια δένδρα. Ἄλλ' ὅλαι αἱ εἰκόνες αὐταὶ συνεσκοπίστησαν ἐν τῇ δικαιοῦ μου, καὶ τὴν στιγμήν ταύτην δὲν βλέπω εἰμὴ τὴν μικρὰν μαύρην κηλίδα ἐμαυτοῦ, ἀποπλανομένου, ὡς μορίου τινὸς ἀτόμου, εἰς τοὺς ὑπερμεγέθειαι ἐκείνους ἐσωνάρθηκας, ἐν τῷ μέσῳ μακρῶν σειρῶν τούρκων σμικροτάτων, οἵτινες πρηνεῖς πρὸς τὸ ἔδαφος κύπτοντες προσεύχονται, καὶ προχωρῶ ἀποσταθμισμένοι ἐκ τῆς λευκότητος ἐκείνης, ἐκθαμβῶς ἐκ τοῦ παραδόξου ἐκείνου φωτός, ἐκπληκτοὶ ἐκ τῆς ἀπειρίας ἐκείνης, σύρων τὰ ἐξηλωμένα μου παπούτσια καὶ τὴν καταβεβλημένην συγγραφικὴν μου ὑπερηφάνειαν· καὶ μοὶ φαίνεται, ὅτι τὸ ἐν τζαμίον συγγέεται πρὸς τὸ ἄλλο, καὶ ὅτι περὶ ἐμὲ ἐκτείνεται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις σειρὰ ἀτελεύτητος παραστάθων καὶ θόλων, καὶ ἀπέραντος καὶ ἀχανῆς λευκότης, εἰς ἣν τὸ βλέμμα μου ἀφανίζεται.

Αἱ ἀναμνήσεις ἄλλης τινὸς ἡμέρας εἶνε ζοφερώταται καὶ πλήρεις μυστηρίων καὶ φαντασμάτων. Εἰσέρχονται εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν τινὸς μουσουλμανικῆς, καταβαίνω ὑπὸ τὸ φῶς δαδὸς μέχρι τῆς τελευταίας βαθμίδος κλίμακα ζοφερὰν καὶ ὑγρὰν, καὶ εὐρίσκουμαι ὑπὸ τοὺς θόλους τοῦ Κερῆ-μπατάν-Σερῆ, τῆς μεγάλης κιστέριας (ἢ δεξαμενῆς) τοῦ Κωνσταντινου, τῆς ὁποίας τὰ ἄκρα, κατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ ὄγκου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἶνε ἄγνωστα. Τὰ πρασινωπὰ ὕδατα ἀφανίζονται ὑπὸ τοὺς μαύρους θόλους, φωτίζο-

μένους ἐνισχυθῶν ὑπ' ἀκτίνος τινος ἀμυδρῆς φωτός ὄχρου, ὅπερ ἐπαυξάνει ἔτι μᾶλλον τὴν φρίκην τοῦ σκότους. Ἡ δὲ καθιστῆ πυριφλεγεῖς τὰς ἀψίδας τὰς πλησίον τῆς θύρας, καταφωτίζει τοὺς καταστάζοντας τοίχους, καὶ ἀποκαλύπτει συγκεχυμένως σειρὰς ἀτελευτήτους κίονων, οἵτινες διακόπτουσι τὸ βλέμμα ἀπανταχόθεν, ὡς τὰ σελήνη τῶν δένδρων εἰς πυκνότερον δάσος πλημμυρῆσαν. Ἡ φαντασία, προσελκυομένη ὑπὸ τῆς ἡδονῆς τοῦ τρόμου, ἐξαπολύεται εἰς τὰ βάθη τῶν νεκρωσίων ἐκείνων στοῶν, ὑπερπηδῶσα τὰ ἀπείσιμα ὕδατα, καὶ περιπλανᾶται εἰς ἀτελευτήτους σκοτοδινίαν προξενούσας περιπλανήσεις διὰ μέσου τῶν ἀναριθμητῶν ἐκείνων κίονων, ἐν ᾧ ἡ σιγανὴ φωνὴ ἐνός διερμηνεύς διηγεῖται ἱστορίας φρικώδεις περὶ τοῦ ἀποτολημῆσαντος νὰ διαπλεύσῃ ἐν ἀκατίῳ τὰ ὑπόγεια ἐκείνα ὕδατα, ὅπως ἀνακαλύψῃ τὸ τέλος, ὅστις ὑπέστρεψε μετὰ πολλὰς ὥρας κωπηλατῶν ἀπηλπισμένος, μὲ πρόσωπον παρηλλαγμένον καὶ μὲ κόμην ἠνωρθωμένην ἐκ τῆς φρίκης, ἐν ᾧ οἱ ἀπώτατοι θόλοι ἀντήχουν ἀπὸ καγγασμοῦ θορυβώδεις, καὶ ἀπὸ συρίγματα ὀξεία, καὶ ἄλλων, οἵτινες οὐδαμῶς ὑπέστρεψαν, ἀλλ' ἐτελείωσαν τίς οἶδε πῶς, ἴσως ἐκμανέντες ὑπὸ τοῦ τρόμου, ἴσως ἀποθανόντες τῆς πείνης, ἴσως παρασυρθέντες ὑπὸ μυστηριώδους βέβηματος εἰς ἄβυσσον ἄγνωστον, πολὺ μακρὰν τῆς Σταμπούλ, Κύριος οἶδε ποῦ. Τὸ θέαμα τοῦτο ἀφανίζεται αἴφνης εἰς τὸ μέγα φῶς τῆς πλατείας τοῦ Ἄτ-μειδάν, καὶ μετ' ὀλίγας στιγμῆς εὐρίσκουμαι ἐκ νέου ὑπὸ γῆν, μετὰξὺ τῶν διακοσίων στύλων τῆς ξηρᾶς δεξαμενῆς Μπίν-μπιρ-διρέκ, ὅπου ἐκατὸν ἐργάται Ἕλληνας κλώθουσι μέταξην, ψάλλοντες δι' ὀξείας φωνῆς ἤσμα πολεμιστῆριον, φωτιζόμενοι ὑπὸ μιᾶς ἀκτίνος φωτός ὄχρου διαθλωμένης εἰς τὰ διασταυρωματὰ τῶν ἀψίδων· καὶ ἀκούω ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν μου τὸν κρότον διαβαίνοντος καρβανίου. Μετὰ ταῦτα πάλιν ὁ ὑπαιθρος ἀήρ καὶ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, καὶ πάλιν ἐκ νέου τὸ σκότος ὑπὸ ἄλλας ἀψίδας προαιωνίους, καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἄλλων σειρῶν στύλων, ἐν ἡσυχιᾷ ἐπιταρῶν, παραττομένη ὑπὸ ὑποκώπων μακρινῶν ἤχων· καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι ἐσπέρας ὀδοιπορία μυστηριώδης καὶ πλήρης ἰδεῶν, μεθ' ἣν ἀπομένει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἡ εἰκὼν εὐρείας ὑπογείου λίμνης, εἰς ἣν ἐγκατεβυθίσθη ἡ μητρόπολις τῆς ἑλληνικῆς αυτοκρατορίας, καὶ εἰς ἣν ἔχει ν' ἀφανισθῇ μίαν ἡμέραν καὶ ἡ Σταμπούλ, ἡ σήμερον μειδιῶσα καὶ ἀπροσύλακτος.

^{Ἐπίσταται συνίσταται.}

Ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ 100 κατοίκων 15 εἰσὶν ἀγράμματοι, ἐν ᾧ ἐν Σαξωνίᾳ ὑπολογίζεται 1 ἀγράμματος ἐπὶ 100 κατοίκων, ἐν Δανιμαρκίᾳ καὶ Βυαρίᾳ 3, ἐν Ἑλβετίᾳ 7 καὶ ἐν Πρωσσίᾳ 11.

Ἐκ τινος πραγματείας περὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου τοῦ διδάκτορος κ. Κ. Παπαμιχαλοπούλου, ἀναγνωθείσης πρὸ τινος ἐν τῷ ἐνταῦθα φιλολογικῷ συλλόγῳ «Παρνασσῶ» καὶ ὑπονοῦσα ὀσμωσέως ἀποσπῶμεν τὸ ἐπόμενον τεμάχιον, ἐν ᾧ ἐξετάζεται τοπογραφικῶς ὁ λόφος τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐφ' οὗ ἤρραξε τὸ ἀνώτατον ἠμῶν ὄρον τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν δικαστήριον.

ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ

Ὁ Ἀρείος Πάγος ἔλαβε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τοῦ Ἄρεος, θεοῦ τῶν αἱμάτων. Ἐκ τινος ὅμως αἰτίας ἀπένειμεν ὁ θεὸς οὗτος τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὸν παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν βράχον φιλονεικεῖται. Ὁ Ἑλλάνικος φρονεῖ ὅτι «ἐκλήθη Ἀρείος ἐπεὶ τὰ φρονικά δικάζει· ὁ δ' Ἄρης ἐπὶ τῶν φόνων». Πάγος δὲ διότι ὁ Ἄρης ἀπέπνευσε τὸ δόρυ ἐκεῖ ἐν τῇ πρὸς Ποσειδῶνα ὑπὲρ Ἀλιφροθίου δίκῃ. Μᾶλλον πρέπει νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἔλαβε τοιούτην προσωνομίαν ἀπλῶς, διότι ἐκεῖ ἐδικάσθη ὁ Ἄρης, καὶ οὐχὶ διότι ἐδικάζοντο ἄρεια, φρονικά, ἐγκλήματα· ἡ δευτέρα αὕτη ἐρμηνεία τυγχάνει οὕτω βεβιασμένη. Ὡς πρὸς τὸ πάγος δὲ, τοῦτο πιθανὸν εἶναι ὅτι ἐλήφθη ἐκ τοῦ πηγνυμι (ἐμπήγω), διότι ὁ Ἄρης δικαζόμενος ἐνέπηξεν ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ βράχου τὸ δόρυ αὐτοῦ· πιθανώτερον ὅμως ὑπάρχει ὅτι ἡ λέξις πάγος εὐρίσκειται ἐνταῦθα ἐν τῇ κυρίᾳ σημασίᾳ αὐτῆς, ἥτις ἐστὶν ἐν γένει· σῶμα πεπηγός, στερεὸν, λόφος πετρῶδης, βράχος.

Ὁ Ἀρείος Πάγος, ἡ ὄχθος, ἡ ὕλική βάσις, ἐφ' ἧς ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας ἤρραξε τὸ σεμνότερον καὶ περιφανές ἠμῶν δικαστήριον, ἦν ἐν τῶν περικλειόντων τὴν Ἀγορὰν τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν ὑψωμάτων· τὰ ἔτερα εἰσὶν· ἡ Ἀκρόπολις, ὁ λόφος τῆς Πυκνῆς καὶ ὁ τοῦ Μουσειῦ, σχηματίζοντα μετὰ τοῦ Ἀρείου Πάγου μικρὰν κοιλάδα, ἧς ἕνεκα ἡ θέσις αὕτη ἐκαλεῖτο *κοιλὴ Ἀγορᾶ* ἢ *κοιλὴ*. Ὁ Ἀρείος Πάγος ὀρίζει τὸ βόρειον μέρος τῆς κοιλάδος, κείμενος εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς Ἀκροπόλεως. Ἡ τοιαύτη θέσις αὐτοῦ, ἀντικρὺ μὲν τῶν λαμπρῶν καὶ πολυθαυμάστων Προπυλαίων, ὑπεράνω δὲ τῆς Ἀγορᾶς καὶ ἐν γένει ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως, ἦν τὰ μάλα διαπρεπῆς καὶ ἀνάλογος τῇ ἰδέᾳ, ἣν ἐξεπροσώπει ἐν Ἀθήναις.

Ὁ λόφος τοῦ Ἀρείου Πάγου ὑπάρχει πάντῃ ἀκανονίστου σχήματος κατὰ τε τὸ ὕψος καὶ τὴν περιφέρειαν· δύναται τις μόνον νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι μᾶλλον ἐπιμήκης ἀπὸ ἀνατολῆς πρὸς δυσμᾶς, καὶ ὅτι κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος εἶναι ὑψηλότερος καὶ καθέτως ἀπόκρημνος, φερόμενος λανθανόντως δι' ἠρέμου κλίσεως πρὸς τὸ δυτικόν, ὅπου καὶ ἐξαφανίζεται παρὰ τὴν ἀμαξιτὴν ὁδὸν, ἧτις σήμερον περιβάλλει τὴν Ἀκρόπολιν. Κατὰ τὸ ἀνατολικὸν λοιπὸν μέρος σχηματίζεται ἀρκοῦντως καταφανῆς ὁ λόφος, καὶ ἐκεῖ ἦν ἡ ἔδρα τοῦ δικαστηρίου, διότι περιττὸν ἀπέβαινε νὰ χρησιμεύσῃ ὀλόκληρος ὁ λεγόμενος καὶ φαινόμενος

Ἀρείος Πάγος εἰς τὸν σκοπὸν δι' ἃν ὄριστο. Καὶ τῷ ὄντι διὰ προχείρου κατὰ χώραν παρατηρήσεως πειθόμεθα ὅτι ἐκ τῆς ἐκ πολλῶν χιλιάδων τετραγωνικῶν μέτρων ἐπιφανείας τοῦ λόφου μόνον ἑκατὸν ἢ διακόσια τοιαῦτα μέτρα ἤρουν, ὡς καὶ ἐκ τῶν σωζομένων λειψάνων φαίνεται, νὰ περιλάβωσι καὶ δικαστὰς καὶ δικαδίκους καὶ τοὺς βωμοὺς κλπ. Ὁ λοιπὸς χῶρος τοῦ λόφου, ὁ πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος, ἦν κατειλημμένος ὑπὸ οἰκιῶν, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ἐπὶ τῆς βραχυώδους ἐπιφανείας αὐτοῦ λαξεύματα καὶ φρέατα. Ἄλλως τόπος τοιοῦτος καὶ τοσοῦτω κεντρικὸς δὲν ἠδύνατο νὰ μὲνη κενός, ἐν ᾧ ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἦν λίαν σενή.

Ὡς εἶπον, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ λόφου σχηματίζεται ὕψωμα μεγαλύτερον, ὡς εἶδόν τις λόφος, ὅπου ἦν ἡ ἔδρα τοῦ δικαστηρίου. Ἐνταῦθα προσέρχεται τις ἐκ τῆς κοιλάδος τῆς Ἀγορᾶς διὰ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς, ἀναβαίνων κλίμακα ἐκ βαθμίδων δέκα καὶ ἕξ, ἐγκεκομμένων ἐπὶ τοῦ βράχου διὰ βαθείας ἐντομῆς εἰς αὐτόν. Αἱ βαθμίδες αὗται δὲν ἀπῆρτιζον ὀλόκληρον τὴν κλίμακα, διότι εἰς τὸ κάτω μέρος, κατὰ τὴν βάσιν αὐτῆς, ἐλλείπουσι, φθαρῆσαι ἐκ τοῦ χρόνου ἢ ὑπὸ καταστρεπτικῆς χειρὸς, δύο ἢ τρεῖς· πρὸς τὴν κορυφὴν δὲ φαίνεται ὅτι ἐλλείπει ἡ ἀνωτάτη βαθμὶς, ἀποτελουμένη τότε ἐκ μαρμάρου ἐμβεβλημένου εἰς τὸν βράχον. Εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς κλίμακος ἀπαντᾷ μικρὸς χῶρος ἐπιπέδος, περὶ ὃν σώζονται βάρθρα λελαξευμένα ἐπὶ τοῦ βράχου. Ἄν τὰ βάρθρα ταῦτα ἦσαν αἱ ἔδραι τῶν Ἀρειοπαγιτῶν δὲν δύναται τις νὰ εἴπῃ ἀσφαλῶς, ἀλλ' ἐπιτρέπεται νὰ εἰκάσωμεν τοῦτο, συνδυάζοντες τὰς ἐπὶ τόπου παρατηρήσεις πρὸς τὰς σωζομένας μαρτυρίας. Τὸ στενὸν τοῦ χώρου τούτου δὲν δύναται νὰ περιλάβῃ πλείονας τῶν δέκα, ἐν ᾧ οἱ ἐκεῖ συνεδριάζοντες δικασταὶ ἦσαν πολλαπλάσιοι· ἐκτὸς ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ἐκεῖ μὲν ἐκάθητο ὁ προεδρεύων τοῦ δικαστηρίου καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν δικαστῶν, ἢ οἱ θεσμοθέται, περὶ ὧν κατωτέρω, οἱ δὲ λοιποὶ Ἀρειοπαγιταὶ ἐτοποθετοῦντο εἰς τὰ ἀνωτέρω εὐρισκόμενα βάρθρα. Ἐπειδὴ ὅμως οὐδαμῶς ἀλλαχόθεν τῆς ἐπιφανείας τοῦ λόφου ὑπάρχει εὐρύτερα ἑκτασις καὶ καταλληλοτέρα πρὸς συνεδρίασιν τῶν δικαστῶν, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ἀνωτέρω. Ἡ θέσις αὕτη, κειμένη οὐχὶ εἰς τὸ κατακάρυφρον σημεῖον τοῦ λόφου, προφυλάττεται καὶ ἀπὸ τῆς ἰσχυρᾶς πνοῆς τοῦ βορρᾶ, ὅστις ἐν Ἀθήναις, καὶ δὴ ἐν ταύτῃ τῇ θέσει, πνέει ραγδαίως καὶ ἀκατάσχετος. Ἐν τῇ σέψει ταύτῃ ὅμως δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ τότε κατάστασις τοῦ λόφου, διότι νῦν μετεβλήθη διὰ τῆς ἀποκοπῆς μεγάλου τμήματος ἐκ τοῦ ὑψηλοτέρου ΒΑ. μέρους. Ἄλλως ἐνισχύεται ἡ γνώμη αὕτη καὶ ἐκ τούτου· εἰς τε τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν πλευρὰν τῆς θέσεως ἐκείνης ἐγείρονται βάρθρα, περὶ ὧν ποιοῦνται λόγον ὅ τε Ἐβριπίδης καὶ ὁ Πανσανίας, ὅτι ἦσαν οἱ δύο ἀργεῖοι

λίθοι, οί χρησιμεύοντες ὁ μὲν ὡς ἐδώλιον τοῦ κατηγοροῦ, ὁ δὲ τοῦ κατηγορουμένου κατὰ τὰς ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ δίκας ὡς ἀναφέρει ὁ Εὐριπίδης ἐν τῇ ἐπὶ μητροκτονίᾳ δίκῃ τοῦ Ὀρέστου :

«Ὡς δ' εἰς Ἄρειον ὄχθον ἦγον εἰς δίκην ἢ ἔστην, ἐγὼ μὲν θάτερον λαθὼν βάθρον, τὸ δ' ἄλλο πρέσβειρ' ἦπερ ἦν Ἐρινύων, εἰπὼν ἀνούσας τε κλπ.»

ἐνταῦθα δὲ ὁμιλεῖ ὁ Ὀρέστης κατηγορούμενος ὑπὸ τῶν Ἐρινύων, ὧν ἡ πρεσβυτέρα, ἡ Τισιφόνη, παρεκάθητο ὡς κατήγορος. Ὁ δὲ Παισανίας, ἰδὼν τοὺς λίθους τούτους, ἀναφέρει αὐτοὺς ἐπ' ὀνόματος. «Τοὺς δὲ ἀργούς λίθους, ἐφ' ὧν ἐστᾶσιν ὅσοι δίκας ὑπέχουσι καὶ οἱ διώκοντες, τὸν μὲν Ὑβρεως τὸν δὲ Ἀναιδείας ὀνομάζουσι». Ἐπὶ τῶν λίθων τούτων ἴσταντο ἕρθιοι ἀμφότεροι οἱ δικάδιοι, ὁ μὲν κατήγορος ἐπὶ τὸν τῆς Ὑβρεως, ὁ δὲ κατηγορούμενος ἐπὶ τὸν τῆς Ἀναιδείας. Ἐπειδὴ δὲ οἱ λίθοι οὗτοι εἰσὶν οἱ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀμέσως μετὰ τὴν κλίμακα, κατὰ τὸν Wordsworth καὶ τὸν Πιττάκη, ἐπόμενόν ἐστιν ὅτι ὁ μεταξὺ τούτων χάρος ἦν ἡ ἔδρα τοῦ δικαστηρίου.

Ἀμέσως ὑπὲρ τὰ βᾶθρα ταῦτα ἔπεται ἄλλη λεία ἐπιφάνεια, ἧς ὑπεράνω, κατὰ τὸ βορειοανατολικὸν ἄκρον, κεῖται λιθὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ βράχου λελαξευμένη τράπεζα, ἧτις προφανῶς ἦν βωμὸς, διότι ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς ὑπάρχει πῶς κοίλη καὶ φέρει εἰς τὸ ἄκρον παρὰ τὸ χεῖλος βοθηρίον, εἰς δὲ κατέρρεε τὸ αἶμα τῶν σφαγίων. Πρὸς δυσμὰς δὲ τοῦ βωμοῦ τούτου, παρὰ τὸ ὑψιστον σημεῖον τοῦ λόφου, ὁ βράχος εἶναι λείος καὶ ἐστιλβωμένος. Ἐνταῦθα ἦν πιθανῶς ὁ βωμὸς τῆς Ἀρείας Ἀθηναῶς ὁ ὑπὸ τοῦ Ὀρέστου μετὰ τὴν ἀθώωσιν αὐτοῦ ἰδρυθεὶς κατὰ Παισανίαν: «Καὶ βωμὸς ἐστὶν Ἀθηναῶς Ἀρείας, ὃν ἀνέθηκεν [Ὀρέστης] ἀποφυγὼν τὴν δίκην». Ἀλλὰ πλὴν τούτου ὑπῆρχον βεβαίως ἐκεῖ καὶ ἄλλοι βωμοὶ καὶ ἀγάλματα, ὧν τὰς θέσεις εἶναι δύσκολον πλέον ἢ ἀνεύρωμεν σήμερον, διότι ὁ λόφος οὗτος κατὰ τὴν μακροαίωνα ὑπαρξὶν αὐτοῦ ὑπέστη σπουδαίαν παραλλαγὴν. Ἐνεκα σεισμοῦ ἀπεκόπησαν πελώρια τμήματα ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ βράχου ἀκριβῶς ἐκείνης, ἧτις ἀποτελεῖ τὸ κύριον σημεῖον τῆς ἐρεύνης ταύτης· οὗτω δὲ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ λόφου ἐσμικρύνθη καὶ οὐσιωδῶς μετεβλήθη. Γινώσκουμεν ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἀγάλμα τοῦ Κήρυκος, ἐπίσης ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ ἦν ἡ Στήλη, ἐφ' ἧς ἦσαν ἀναγεγραμμένοι οἱ νόμοι τοῦ Δράκοντος. Τὴν στήλην ταύτην ἀναφέρει ὁ Δημοσθένης ὅτι ἐπεσκέφθη, ἐπὶ σπουδαίας τινὸς υποθέσεως, καὶ ἐδοιλεῦετο μετὰ φίλων αὐτοῦ τί ἔπρεπε νὰ πράξῃ. Οἱ ἐκεῖ ἀναγεγραμμένοι νόμοι ἐλέγοντο «οἱ ἐκ τῆς στήλης»· ὁ Λυσίας λέγει ἐν τινι λόγῳ αὐτοῦ, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν γραμματέα τοῦ δικαστηρίου: «Καὶ μοι ἀνάγνωθι καὶ τοῦτον τὸν νόμον ἐκ τῆς στήλης τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου». Ἐπίσης ὀνομάζοντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων: «οἱ ἐξ Ἀρείου Πάγου νόμοι». Αὐτὸς μὲν κατὰ

τοὺς νόμους τοὺς ἐξ Ἀρείου Πάγου φεύξεται...» Ἀλλὰ δυνάμεθα εὐκότως νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἴστατο ἐπὶ τοῦ λόφου καὶ ἀγάλμα τοῦ Ἀρεως, ἐξ οὗ συνεστήκει καὶ ὀνόμαστο τὸ δικαστήριον. Ἐπίσης ὑπῆρχεν ἐκεῖ βωμὸς, ἴσως δὲ ἀγάλμα, τῶν Ἐρινύων καὶ ἄλλων θεῶν, εἰς ὧν τὸ ὄνομα ὤφειλε νὰ θυμῆ ὁ ἀναλαμβάνων δικαστικὸν ἀγῶνα. Συνεδέοντο δ' αἱ Εὐμενίδες μετὰ τοῦ Ἀρείου Πάγου, διότι οὗτος ἦν φονικὸν δικαστήριον, ἐκεῖναι δ' ἐθεωροῦντο τιμωροὶ τοῦ φόνου. Ὁ Παισανίας ἀναφέρει περὶ τῶν βωμῶν: «Καὶ ἀθροίζομένων ἐπ' αὐτοὺς τῶν Ἀθηναίων, καταφεύγουσιν εἰς τὸν Ἀρειον Πάγον καὶ ἐπὶ τῶν θεῶν, ἃς Σεμνὰς καλοῦσι, τοὺς βωμούς».

Εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ μέρους τούτου καὶ ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ λόφου ὑπάρχει ἄλλη κλίμαξ, ἧς σώζονται σήμερον αἱ κάτω δώδεκα βαθμίδες, ἐκ τοῦ βράχου πεποιημένα· ἐπειδὴ δὲ ὁ βράχος δὲν ἤκει, διότι ἦν ἐλλιπής, αἱ λοιπαὶ, αἱ ἀνώτεραι περίπου δέκα ἢ δώδεκα καὶ αὐταί, ἦσαν πρόσθετοι ἐκ μαρμάρου. Διὰ τῆς κλίμακος ταύτης ἐκοινωνοῦν μὲν οἱ ἐπὶ τοῦ λόφου κατοικοῦντες τοῖς κάτωθι καὶ περὶ οἰκοῦσιν, ἀλλ' ἰδίᾳ αὕτη ἐχρησίμευσεν ἵνα δι' αὐτῆς ἀνέρχωνται οἱ κατηγορούμενοι, οἵτινες ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς καταγγελίας ἐνώπιον τοῦ Ἀρχοντος Βασιλέως ἐθεωροῦντο μεμολυσμένοι, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ διέλθωσι διὰ τῆς ἀγορᾶς, ὅθεν ἦν ἡ κυρία ἀνάβασις εἰς Ἀρειον Πάγον.

Δὲν δύνανται νὰ παραδεχθῶ ὅτι οἱ λεπτοὶ καὶ καλλιᾶσθητοι Ἀθηναῖοι ἀνείχοντο τὸν λόφον, ἢ ἀκριβέστερον τὸ δικαστήριον τοῦ Ἀρείου Πάγου, «τὸ σεμνότερον καὶ ἱερώτατον», οὗτω γυμνὸν καὶ ἀκαλλῆς, οἷον παρίσταται σήμερον. Ὁ Ἀρειος Πάγος ἔκειτο ἀντικρὺ τῶν Προπυλαίων, καὶ ὑπεράνω τῆς Ἀγορᾶς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ Στοῶν Ποικίλης καὶ Ἐλευθερίου καὶ Βασιλείου, θαυμασίως κεκοσμημένων διὰ γραφῶν καὶ παντοίων ἔργων τῆς πλαστικῆς, ὥστε αὐτὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ἴσται ἐκεῖ ἐστερημένος εὐπροσπείας καὶ εὐκοσμίας, τοῦλάχιστον τοσαύτης, ὅσην ἐπέτρεπεν ἡ σοβαρότης τῆς ἰδέας τοῦ ὑπερτάτου ἐκείνου δικαστηρίου. Καὶ ἂν ἐν τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ ἔπρεπε νὰ τηρηθῆ ἡ μυθολογούμενη ἀρχαῖα ἰδέα τῆς συστάσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ τῆς ἀφιερώσεως εἰς τὸν φιλοπόλεμον Ἄρην, δὲν ἀπεκλείετο ὅμως ἡ προσθήκη ἀναλόγου τινὸς καὶ εὐπροσπεύς κόσμου ὡς αὐτόν. Ἡ λαμπρότης καὶ ἡ τηλαύγεια τῶν Προπυλαίων καὶ ἡ κομψὴ χάρις τοῦ νεοῦ τῆς Ἀπτεροῦ Νίκης προσέβλεπον εἰς τὸν λόφον τοῦ θεοῦ δικαστηρίου ὡς εἰς ἀντάξιον ἐκυτῶν ἱδρυμα καὶ καλλωπισμα. — Εἰς τὸ δεξιὸν χεῖλος τοῦ τοιχώματος τῆς ἐν τῷ βράχῳ ἐντετυμημένης κυρίας κλίμακος ὑπάρχει βαθὺ λάξευμα· τοῦτο, φρονῶ, ἐπληροῦτο διὰ μαρμάρου, ἀποτελοῦντος ἐπιφάνειαν καλὴν καὶ λείαν, χρησιμεύουσαν καὶ πρὸς καλλωπισμὸν καὶ πρὸς ἄνετον στήριξιν τῶν χει-

ρῶν τοῖς τε ἀνιούσι καὶ κατιούσι. Ὁμοίαν ἐντομὴν παρετήρησα καὶ εἰς τὴν ἐτέραν κλίμακα, τὴν τῶν κατηγορουμένων. Φρονῶ λοιπὸν ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῶν Ἀθηναίων, ὅτε τοιοῦτον ὠραίσθη ἡ πόλις διὰ τῶν Περσικῶν θησαυρῶν, καὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἡ διακόσμησις οὐδὲν ὀλίγον ἐστερέθη, καὶ ὅτι καὶ αἱ ἔδραι τῶν Ἀρειοπαγιδῶν ἐκαλύφθησαν διὰ μαρμαρίων πλακῶν. Τοῦ τοιοῦτου ὅμως καλλωπισμοῦ τοῦ Ἀρείου Πάγου οὐδὲν ἔχνος σώζεται. Ἄν μὴ κατέπιπτεν, ὡς εἶπον, μέγα καὶ δὴ τὸ κυριώτατον μέρος τοῦ βράχου, βεβαίως θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν κάλλιον καὶ ἀκριβέστερον τὰς θέσεις τῶν ἐκεῖ προστεθειμένων βωμῶν καὶ ἀγαλμάτων καὶ τῆς στήλης. Τὸ μόνον σωζόμενον σήμερον πρόσθετον ὑλικὸν ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ εἶναι τμήμα ἐνετικοῦ ἢ τουρκικοῦ τοίχου, προσεθηρισμένον εἰς τὴν ἀκροτάτην βορειοανατολικὴν γωνίαν αὐτοῦ. Τοῦτο βεβαίως εἶναι λείψανον προμαχῶνος στρατοῦ, πολιουρούνητος τὴν Ἀκρόπολιν. Ὁ Ἀρειος Πάγος ἀπὸ παλαιάτης ἐποχῆς ἐχρησίμευσεν ὡς ἀφρηρία προσβολῆς κατὰ τῆς Ἀκροπόλεως· οὕτως αἱ Ἀμαζόνες ἐκεῖ ἐστρατοπέδευσαν. Μετὰ δὲ ταῦτα κατὰ τοὺς Μηδικούς πολέμους οἱ Πέρσαι ἐκ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐπειράθησαν ἀσφαλέστερον νὰ καύσωσι τὸ ξύλινον τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως. «Οἱ δὲ Πέρσαι ἰζόμενοι ἐπὶ τὸν καταντίον τῆς ἀκροπόλεως ὄχθον, τὸν Ἀθηναῖοι καλέουσι Ἀρῆιον Πάγον, ἐπολιόρκεον τρόπον τοιούτου: ὅπως στυπεῖον περὶ τοὺς ὀστούς περιθέντες ἄψιαν, ἐτόξευον ἐς τὸ φράγμα. Ἐνθαῦτα Ἀθηναῖοι οἱ πολιορκούμενοι ὅμως ἡμύνοντο, καίπερ εἰς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀπιγμένοι καὶ τοῦ φράγματος προδεδωκότος». Ἐκ τοῦ περιλειπομένου δὲ ἀσβεστοκίττου τοίχου συμπεραίνω ὅτι καὶ κατὰ τοὺς μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἐνετῶν περὶ κατοχῆς τῶν Ἀθηναίων πολέμους ὁ Ἀρειος Πάγος καὶ αὐτὴς ἐχρησίμευσεν κατὰ τῆς Ἀκροπόλεως.

ΠΡΩΨΟΣ ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΗ ΑΝΑΗΤΥΞΙΣ

Τὰ προτερήματα πολλῶν ἀνδρῶν, διασήμων κατόπι καταστάντων, ἐξεδηλώθησαν πολλάκις ἀπὸ νεαρῶτάτης ἡλικίας, ὥστε παῖδες ἔτι ὄντες διεκρίνοντο τῶν ὁμηλικῶν των, ὡς ἀργότερον ἀνδρωθέντες ὑπερείχον τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων. Παρὰ τοῖς μελοποιῶσι ἰδιαιτάτα καὶ τοῖς μουσουργοῖς δὲν σπανίζουσι τὰ παραδείγματα τοιαύτης προφύτου ἀναπτύξεως, ἧτις φαίνεται ὑπερπηδῶσα τοὺς φυσικοὺς νόμους. Ἐπατέτης ἡ ἀτακτής ὁ Ραμὼ ἦν ἄριστος μουσουργός, ὁ δὲ Λεσουέρ (Lesueur) καὶ ὁ Λούλλι (Lulli) ἐσελοποιοῦν παῖδες ἔτι ὄντες. Τὸ λαμπρότατον ὅμως τῶν τοιοῦτων παραδειγμάτων εἶναι ἀναμφιβόλως τὸ τοῦ Μόζαρτ (Mozart), οὗ ὁ ὄργανισμὸς ἦτό τι ἐκτακτον καὶ ἀκατάληπτον. Ἐτι τετραέτης, ἦν οὗτος ἐξοχος μουσουργός, καὶ διήγειρε γενικὸν θαυμασμὸν ἀνὰ τὰς πρωτίστους τῶν ἡγεμονικῶν αὐτῶν τῆς Εὐ-

ρώπης, ἀνὰ τὰς ὁποίας περιῆγεν αὐτὸν ὁ πατήρ, ἐπιδεικνύων ὡς τι ἐκτακτον φαινόμενον. Γεγονός τι μάλιστα ἐπισυμβάν τότε καταδεικνύουσι τίνι τρόπῳ κρίνει τὸ δημόσιον τὰ πράγματα, διδάσκον συγχρόνως καὶ ὁποῖαν σημασίαν δέον νὰ παρέχη τις εἰς τὰς κρίσεις του ταύτας. Ὁ Μόζαρτ, ἐλθὼν εἰς Γαλλίαν ὡς ἐξοχον παιδίον, ἀνεστάτωσε τοὺς Παρισίους, πάντες δὲ καὶ λαὸς καὶ αὐτὴ ἐνεθουσίαν ὑπὲρ αὐτοῦ· μετὰ εἰκοσὶν ὅμως ἔτη, ὄριμος πλέον ἀνὴρ, ἐπανελθὼν ὡς μέγας μελοποιός, εὖρε καταφρόνησιν καὶ λήθη! Ἄς μὴ παραλίπωμεν νὰ μνημονεύσωμεν μεταξὺ τῶν μουσουργῶν καὶ τὸν Βαπτιστὴν Ραιζὲν (Raisin), μετὰ θαυμαστῆς ἐπιτυχίας παίζοντα διὰ βιολίου εἰς ἡλικίαν τεσσάρων μόλις ἐτῶν, ἀποθανόντα δὲ ἐκ πληγῆς κατενεχθείσης αὐτῷ ὑπὸ συναδέλφου ἐν θεατρικῇ τινι παραστάσει· καὶ τὰ δύο ἐπίσης παιδία, τὰ γνωστότερα ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν οἱ δύο Λαζαρόνοι, τὰ ἐκπλήξαντα Νεάπολιν καὶ Λονδίον κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, ἅτινα ἐπταετῆ τὴν ἡλικίαν ἀπέθανον διὰ βιαίου θανάτου, κεραυνόπληκτα.

Ὁ προσρισμὸς τῶν πλείστων καλλιτεχνῶν, ζωγράφων, γλυπτῶν, ποιητῶν, ἐξεδηλώθη πολλάκις ἐνωρίς λίαν διὰ σημείων, ἅτινα οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ παραγνωρίσῃ.

Ὁ Γιρλανδᾶγιος (Ghirlandajo) εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ πολύσῃ τῆς σχολῆς αὐτοῦ τὸν Μιχαὴλ Ἀγγελον, παιδίον ἔτι, προσειπὼν: «Δὲν μένει πλέον τίποτε νὰ σε διδάξωμεν!» Ἡ περὶ τὴν γλυπτικὴν ἰδιοφυῖα τοῦ Κανόβα ἀνεκαλύφθη ἐκ τύχης· ὑπηρετῶν οὗτος παρὰ τινι σακχαροπλάστῃ, ἔπλασέ ποτε, ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ κυρίου του, διὰ τὴν τράπεζαν ἰταλοῦ μεγιστάνος γλύκισμα ἀπεικονίζον λέοντα, τοσαύτω φυσικῇ καὶ μεγαλοπρεπείᾳ πλήρη ἔχοντα τὴν ἐκφρασιν, ὥστε μόλις τὸν εἶδον ἅπαντες οἱ συνδαιτυμόνες ἐξέπρηψαν ὁμοθυμῶς ἐπιφώνημα θαυμασμοῦ· τοῦτο ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ παιδὸς, ὃν ἐξαγαγόντες ἀπὸ τοῦ σακχαροπλαστείου παρέδωκαν εἰς γλυπτὴν ὅπως διδάξῃ αὐτόν. Ὁμοίως ὁ ἐκ Κορτόνε Πέτρος, ὑπηρετῆς ὢν ἐν μαγειρείῳ, παιδίον ἔτι ἰχνογράφει θαυμασίως, διὰ μικρᾶς δὲ συνδρομῆς κατέστη ἐξοχος ζωγράφος. Τοιοῦτος ἦν ἐπίσης καὶ ὁ Ἀδριανὸς Βράουερ (Brauwer), ὃν ὁ φιλάργυρος κύριος του Φραγκίσκος Ἄλς κατέκλεισεν εἰς ὑπερῶν, ἵνα τοὺς πίνακας αὐτοῦ πωλεῖ πρὸς ἴδιον ὄφελος καὶ ὡς ἴδια ἔργα. Καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἀναφέρεται τοιαύτη καλλιτέχνης ἡ Μαρκίλλα Εὐφροσύνη, θυγάτηρ τοῦ ἀρχικράτου Ἀπολλοδώρου, ὃν ἐθανάτωσεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανός, ἧτις δεκατριετίς ἀνήγειρε τῷ πατρὶ αὐτῆς τάφον, καὶ διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ διὰ τὰς γλυφὰς αὐτοῦ θαυμάσιον· αὕτη ἀπέθανεν, εὐθὺς ὡς ἐπλήρωσε τὸ ὑλικὸν καθήκον.

Ἐνίοτε παιδία τινὰ διεκρίνοντο διὰ τὸν χαρακτήρα ἢ τὴν βαθύνοιαν αὐτῶν, ὑπέρτερα ἢ κατὰ

τὴν ἡλικίαν των. Μεταξὺ τούτων τακτέον Κάτωνα τὸν ἐξ Ὑτίκης, μετὰ μεγίστου προσενεχθέντα θάρρους κατὰ τὰς ἐπὶ Σύλλα σφαγὰς. Μεταξὺ τῶν τοιούτων δέον ἐπίσης νὰ συναριθμηθῆ καὶ Ἀλέξανδρος ὁ μέγας, ὃν ἐκ τρυφερῆς ἡλικίας κατεῖχε σφοδρὰ ἔρως δόξης γνωστὸν μὲθ' ὁπίσου θάρρους ἐδάμασε τὸν Βουκέρχλον, καὶ γνωστὴ ἐπίσης ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ πρὸς τοὺς παροτρύνοντας νάγωνισθῆ ἐν τοῖς Ὀλυμπίοις. «Ἐγὼ γε, εἶπε, βασιλεῖς ἔμελλον ἔξειν ἀνταγωνιστάς». Παρὰ Ῥωμαίους συχνὰ ἦσαν τὰ παραδείγματα παιδῶν προῶρου διανοητικῆς ἀναπτύξεως· ἐνωρὶς δὲ λίαν τινὰ τούτων ἦπτοντο τῶν δημοσίων καὶ παρρυρίσκοντο ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τῆς συγκλήτου. Ἐν τούτων ἐπιμύονως ἀντέστη εἰς τὰς παρακλήσεις τῆς μητρὸς καὶ ἀπέκρυψεν αὐτῇ τὰ ἐν τῇ συνεδριάσει γενόμενα. Οἱ Γράκχοι, εὐμοιρήσαντες ἐπιμελοῦς ἀνατροφῆς χάρις εἰς τὴν μητέρα αὐτῶν Κορνηλίαν, ἐδείκνον παιδιόθεν ὅποιοι θὰ ἐγίνοντο ἀνδρούμενοι. Δωδεκαέτης ὁ Αὐγουστος, καὶ ὁ Τιβέριος ἐννεαέτης ἀπήγγειλαν ἐπιταφίους, οὗτος μὲν ἐπὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἐκεῖνος δὲ ἐπὶ τῇ θεῷ Ἰουλίᾳ. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἑλλάς δὲν ἀμοιρεῖ ὁμοίων παραδειγμάτων. Ἐν ἡλικίᾳ δεκαεπτὰ ἐτῶν Εὐπολις ὁ κωμικὸς εἶχε γράψῃ δεκαεπτὰ κωμωδίας. Πλείονα ὅμως τοιαῦτα παιδία ἀναφέρονται κατὰ τὴν δεκάτην ἔκτην καὶ τὴν δεκάτην ἐξόμνην ἑκατονταετηρίδα, διότι κατὰ τὰς ἐποχὰς ἐκεῖνας τὰ παιδία ἐτύγγζον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ βασιχεῖν καὶ ἐγκυκλίου ἀγωγῆς, προσφορωτάτης εἰς τὰς αἰχμαλὶ ἀνάπτυσιν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων. Γάλλος τις, Baillet, ἐξέδω ἴδιον σύγγραμμα περὶ τῶν ἐξόχων παιδίων (Les enfants célèbres), ἐν ᾧ ἀπαριθμῆ τοὺς σφοδρῶς ἐκεῖνους, οἵτινες ἐν νεαρῇ ἡλικίᾳ ἔτι ἐδοξάσθησαν διὰ τὰς γνώσεις καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ ἔργα, καὶ ὧν κορυφαῖος θεωρεῖται ὁ παροιμιώδης καταστάς Πικ ἐκ Μιρανδόλας.

Εἶναι ἀληθές ὅτι μεγάλα ὑπερβολαὶ εἰσεχώρησαν ἐν ταῖς διηγήσεσι περὶ τῶν θαυμασίων πλεονεκτημάτων τοῦ παιδὸς ἐκεῖνου. Τὴν ἐπιστήμην τῆς ἐποχῆς ἐν ἣ ἔζη καὶ τὴν τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων διαχωρίζει χάσμα μέγα, καίτοι δὲ περὶ τὸ λέγειν δεινότητος ὁ Πικ ὁ ἐκ Μιρανδόλας, πενιχρὸς τις θὰ ἐφαίνετο σήμερον κατὰ τὰς γνώσεις· ἀλλὰ δὲν εἶχεν οὕτω κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὅσα δὲ περιορισμένη καὶ ἂν ἦτο ἡ ἐγκυκλοπαιδικὴ μάθησις κατὰ τὴν δεκάτην πέμπτην ἑκατονταετηρίδα, ὁποῦδ' ἦτοτε ὁμολογουμένως σπουδαιότατος πρέπει νὰ λογίζηται ὁ κἀτάχος αὐτῆς. Μετὰ ἕνα αἰῶνα ὁ Σκωτὸς Ἰάκωβος Crichton, ὃν ὁ Σκαλιγγρὸς ἀπεκάλεε τεράστιον νοῦν, συνεζήτηε λατινιστῇ, ἑλληνιστῇ, ἑβραϊστῇ ἢ ἀραβιστῇ περὶ οἰουδ' ἦτοτε ζητήματος, ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν δεκαπέντε. Διέτριψεν ἐπιδεικνύμενος ἐν Παρισίοις, ἐν Βενετίᾳ, ἐν Ῥώμῃ καὶ τέλος ἐν Παταυίῳ, ἐνθα καὶ ἐφρονεῖτο ἕνεκα λόγων ζηλοτυπίας. Κατὰ τὴν

δεκάτην ὀγδόην ἑκατονταετηρίδα ὁ Βικέντιος Βιβιάνη (Vincenzo Viviani) ἦτο κάλλιστος μαθηματικὸς δωδεκαέτης τὴν ἡλικίαν, καὶ ἔζησεν ἐπὶ μακρόν. Ἐτερον παιδίον, ὁ Ἑρρίκος Ἄϊνεκκεν, (Heinecken), ἐκ τρυφερωτάτης ἡλικίας ἐνεπείρει θάμβος εἰς τοὺς βλέποντας· διετὲς βρέφης ὠμίλει τρεῖς γλώσσας, καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἔμαθε νὰ γράφῃ· ἐξητάζετο περὶ τῶν κυριωτέρων ἱστορικῶν γεγονότων, ἐξεφώνει λατινιστῇ συντόμους λόγους, καὶ ἐθῆλαζεν ἐτι! Ἀπεποιεῖτο πᾶσαν ἄλλην τροφήν, ἀπέθανε δὲ ὅταν ἐπειράθησαν νὰ τὸ ἀπογαλακτίσωσιν ἐν ἡλικίᾳ πέντε ἐτῶν.

Καθόλου ὅμως εἰπῆν κατ' ἐξαιρέσειν ἐνίοτε τὰ τοιαῦτα παιδία γίνονται σπουδαῖοι ἄνδρες, τὰ δὲ παραδείγματα ἀνδρῶν οἷσι ὁ Μότσαρτ καὶ ὁ Πασχάλ εἰσι σπανιότατα, ἐν ᾧ τοῦναντίον συγχρότερον ἀπαντῶνται ἔξοχοι μουσικοὶ κατὰ τὴν παιδικὴν τῶν ἡλικίαν ἐκδηλώσαντες ἀποστροφὴν τῆς μουσικῆς, ὡς ὁ Βεετχόβεν. Εἰσι προτερήματα τῶν παίδων, ἀποθαυμαζόμενα μὲν ὑπὸ τῶν γονέων, ἀλλὰ σπανίως διατηρούμενα μετὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν· μακρὸς δὲ μακρότατος θάπεδαινε ὁ κατάλογος τῶν ἐπ' ὀλίγον διαλαμφάντων παιδίων, ἅτινα ἀνδρωθέντα οὐδὲν ἔξοχον καὶ γενναῖον διέπραξαν.

Ἀντιθέτως πρὸς τὰ προειρημένα παραδείγματα πολλοὶ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν δὲν εἰδίζαν ἐκ τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας ὅτι ἐπέπρωτο νὰ ὑπερακοντίσωσι τοὺς ὁμίλητας αὐτῶν. Οἱ ἄριστοι τῶν ποιητῶν παρεγνωρίσθησαν ὑπὸ τῶν διδασκάλων των, παρ' ὧν ἤκουσαν πολλάκις· οὐδὲν ἀγαθὸν προσδοκᾶται παρὰ σοῦ· οἱ γονεῖς σου εἶνε ἄξιοι οἴκτου». Τῷ 1724 ἐστάλη ὁ ἀθάνατος Λινναῖος εἰς τὸ ἐν Βεζίῳ γυμνάσιον· δύο ἔτη ὕστερον ἐλθὼν ὁ πατήρ αὐτοῦ ἵνα μάθῃ παρὰ τῶν διδασκάλων αἴσια καὶ ποθητὰ περὶ τοῦ υἱοῦ του, ἔμεινε ἐμβρόντητος, ἀκούσας, ὅτι ὁ Λινναῖος ἦτο οὐδενὸς ἄξιος, συμφορώτερον δὲ θὰ ἦτο νὰ καταλίπη τὰ γράμματα καὶ γίνῃ τέκτων ἢ ὑποδηματοποιός. Παρὰ πάντα τὸν ζῆλόν του ὁ νεαρὸς μαθητὴς δὲν κατόρθωσε νὰ ἀξιώθῃ τῆς εὐφημίας τῶν διδασκόντων. Τῷ 1727 ἀποχωρῶν τοῦ γυμνασίου ἵνα φοιτήσῃ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἔλαθε παρὰ τοῦ διευθυντοῦ Κρόν τὸδε τὸ ἀποφοιτητήριον. «Οἱ νεοὶ ἐν ταῖς σχολαῖς ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ δένδρα ἐν τοῖς βοτανικοῖς κήποις, ἐνθα ἐνία τούτων, καίπερ τυγχάνοντα ἐξαιρετοῦ ἐπιμελείας καὶ θεραπειᾶς, οὐδαμῶς τιθασσεύονται, μένουσι δὲ ἄγρια, ἢ καὶ ἀποθνήσκουσι ἀγριώτερα. Ἀλλ' ἐὰν μὴ πάντοτε, συμβαίνει ὅμως ἐνίοτε νὰ μεταρτυθῶσιν εἰς ἕτερον τρόπον, νὰ ἡμερωθῶσι, νὰ κομᾶσσι καὶ νὰ ἀπενέγκωσιν ἀξίους λόγου καρπούς. Πρὸς τοῦτον καὶ μόνον τὸν σκοπὸν μετατίθεται ὁ νεαρὸς Λινναῖος ἀπὸ τοῦ γυμνασίου εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἐπ' ἐλπίδι ὅτι ἐν ἑτέρῳ κλίματι θὰ ἡμερωθῇ καὶ καρποφορήσῃ». Ἐν τούτοις ὁ Λινναῖος κατέστη διάσημος ἄνθρωπος, περὶ οὗ ἔγρα-

ψεν ὕστερον ὁ Γοίθιος «πλὴν τοῦ Σκιασπῆρου καὶ τοῦ Σπινόζα, οὐδεὶς ἕτερος τῶν θνητῶν ἐπέδρασεν ἐπὶ τὴν διάνοιάν μου αἰσιώτερον ἢ ὁ Λινναῖος». *Π

ΜΟΡΜΟΝΩΝ ΕΘΙΜΑ

Πρὸ μικροῦ ἐξεδόθη ἐν Λονδίῳ αὐτοβιογραφία κυρίας τινὸς Stenhouse, ἧτις διεβίωσεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη παρὰ τοῖς Μορμόνοις μετὰ τοῦ σύζυγου αὐτῆς, κατέχοντος ἐπίσημον ἐν αὐτοῖς θέσιν. Ἐν τῇ αὐτοβιογραφίᾳ ταύτῃ ἡ εἰρημένη κυρία Stenhouse διηγείται πρὸς πολλοῖς ἄλλοις περὶ τῶν παρὰ Μορμόνοις ἰσχυόντων ἐθίμων καὶ τὰ περίεργα ταῦτα. Ἡ κυρία Stenhouse εἶχε γεννηθῆ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἀνατραφῆ ἵνα γείνη παιδαγωγός, ὡς τοιαύτη δὲ καὶ διέμεινε ἐπὶ μακρὸν ἐν Γαλλίᾳ παρὰ τινι οἰκογενείᾳ. Ἐπανελθούσα ποτὲ κατὰ τὰς ἑορτὰς εἰς τὴν οἰκογένειάν της, ἐνόησεν ἐκπληκτος, ὅτι οἱ γονεῖς αὐτῆς ἠσπασθησαν τὴν μορμονικὴν θρησκείαν, εἰς ἣν μετ' οὐ πολὺ προσηλυτίσθη καὶ αὐτὴ, κατηχηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μορμόνου ἱερέως Stenhouse, ὃν κατόπιν καὶ ἐνυμφεῖτο. Ὀλίγον μετὰ τὸν γάμον ὁ σύζυγος αὐτῆς ἀπεστάλη ἐπὶ σκοπῷ προσηλυτισμοῦ εἰς Ἰταλίαν, ἀλλ' ἡ ἀποστολὴ αὐτῆ ἀπέτυχε καθ' ὄλοκληρίαν, διότι οὐδεὶς Ἰταλὸς ἐδείχθη πρόθυμος νὰ ἀσπασθῆ τὸ νέον θρησκειῶμα. Μετὰ φοβερὸν καὶ πλήρη κινδύνων πλοῦν διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ ἐπὶ μορμονικοῦ πλοίου, καθ' ὃν ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα αὐτῆ τε, ὁ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα της, κατέπλευσαν τέλος εἰς Νέαν Ὑόρκην. Ἡ κυρία Stenhouse ἦτο λίαν βραθύμως, ἀλλ' οὕτε νὰ ἐκφράσῃ τὴν καταθλίβουσαν αὐτὴν δυσθυμίαν ἠδύνατο, διότι, κατὰ τὰ παρὰ Μορμόνοις ἰσχυόντα, αὐστηρῶς ἀπαγορευέται εἰς τὰς γυναῖκας νὰ ἔχωσιν ἰδίαις ἰδέαις καὶ αἰσθημάτων, καὶ ἐν γένει νὰ φρονῶσιν ἄλλα παρ' ὅσα ὁ ἀνὴρ διδάσκει αὐτάς. Μετὰ μακροτάτην καὶ κοπιωδεστάτην ὁδοιπορίαν δι' εὐρυτάτης πεδιάδος, ἣν διήνυσαν ἄλλοτε μὲν πεζοί, ἄλλοτε δ' ἐπ' ἀμάξης, ἐφθασε τέλος ἡ οἰκογένεια εἰς τὸ μορμονικὸν ἔδαφος, ταχέως δ' ἐπέισθη ὅτι ἡ ἐν αὐτῷ κατοικία οὐδαμῶς ἦτο ὅσον ἐφρατάζοντο εὐχάριστος. Μετὰ πολλοῦ κόπου ἠδυνήθησαν νὰ λάθωσι στενόχωρόν τι καὶ ἀφιλόξενον οἶκημα, παντελὴς δ' ὑπῆρχεν ἑλλειψίς καὶ τῶν κοινοτέρων πραγμάτων, ἅτινα καθιστῶσιν ἄνετον τὸν βίον, ἢ δὲ κυρία Stenhouse βεβαίωσεν ὅτι εἶνε ἐντελῶς πεπεισμένη ὅτι πολλὰ τῶν γυναικῶν ἐπιτρέπουσιν εἰς τοὺς ἄνδρας αὐτῶν νὰ λάθωσι καὶ ἄλλας γυναῖκας, ὅπως βοηθῶνται ὑπ' αὐτῶν εἰς τὰ οἰκιακά των καθήκοντα. Ἐν ἀρχῇ ἡ οἰκογένεια Stenhouse εὐρέθη ἐν ἀπορίᾳ τίνι τρόπῳ νὰ πορισθῆ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ὅπως δὲ συντελέσῃ εἰς τὴν συντήρησιν τῆς οἰκογενείας καὶ ἡ κυρία Stenhouse κατήρτισε κατὰστημά τι, ἐν ᾧ ἐπώλει εἶδη τοῦ καλλωπισμοῦ, οὕτω δὲ ἤλθεν εἰς στενὴν συνάφειαν πρὸς τὰς γυναῖκας τῶν

Μορμόνων, πολλῶν τῶν ὁποίων εἴλκυσε μετὰ μικρὸν τὴν ἐμπιστοσύνην. Ἐπὶ πέντε ἔτη ὁ Stenhouse ἀντέστη εἰς πάσας τὰς γενομένας αὐτῷ παραστάσεις νὰ λάθῃ καὶ δευτέραν γυναῖκα, καὶ τοὶ παρὰ τῶν ἰερωμένων μάλιστα τῆς αἰρέσεως ταύτης ἀπαιτεῖται, ὅπως ἔχωσι τρεῖς τοῦλάχιστον γυναῖκας, διότι πᾶσα ἐκ τούτων παρέχασαι θεωρεῖται ὡς ἀπᾶδουσα ὅλως εἰς τὰς ἐντολάς τῆς θρησκείας. Τέλος ὅμως ἐνέδωκεν, ἐνοήσας ὅτι καθῆκον αὐτοῦ ἦτο νὰ συμμορφωθῆ πρὸς τὰς διατάξεις ταύτας, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ σύζυγός του, ὅσον ὀδυνηρὰ καὶ ἂν ἦτο ἡ ἀπόφασις αὐτῆ τοῦ ἀνδρὸς της, κατεπέσει ἢ νὰ συναινέσῃ ὅπως ὁ σύζυγός της ἀκολουθήσῃ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀβραάμ καὶ τῶν ἄλλων τῆς παλαιᾶς Γραφῆς ἡρώων, ὅς οἱ Μορμόνοι ὡς πρότυπα τελειότητος προθυμοῦνται ἐν πᾶσι νὰ μιμοῦνται. Οἱ Μορμόνοι ἀναφέρουσι κατὰ προτίμησιν ἐκεῖνα τῆς Γραφῆς τὰ χωρία, ἐν οἷς ὁ Κύριος διατάσσει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ νὰ λαμβάνωσι πολλὰς γυναῖκας ὅπως πληθύνεται τὸ γένος τοῦ Ἰσραὴλ, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἔχουσι διὰ στόματος τὴν διαγωγὴν τῆς Σάρρας ἀπέναντι τῆς Ἀγαρ καὶ τοῦ Ἀβραάμ. Ἐχουσι δὲ πάντοτε πρὸς τοὺς ἀλλοθρήσκους, ὅς ἀποκαλοῦσιν αἰρετικούς, πρόχειρον διαιολόγησιν τῆς πολυγαμίας, ὅτι τοὺς κατόπιν γάμους συνάπτουσι μόνον τῇ συναινέσει τῆς πρώτης γυναικός. Περὶ τούτου ἡ κυρία Stenhouse γράφει τὰ ἑξῆς· «Εἶνε καθαρὰ ἀνοησία τὸ νὰ ἰσχυρίζεται τις ὅτι δύναται ἡ γυνὴ νὰ ἀρνηθῆ τὴν συναινέσιν της, καὶ ἐμπαιγμὸς ἐκ μέρους τῶν ἀνδρῶν, ὅταν ζητῶσι τὴν συναινέσιν ταύτην· διότι γνωρίζουσι καλῶς ὅτι οὐδέποτε θὰ τολμήσῃ γυνὴ τις νὰ ἀντιστῆ εἰς τοιαύτην αὐτῶν αἴτησιν. Πάντες ἐννοοῦσι κάλλιστα ὅτι ἡ αἴτησις τῆς συναινέσεως εἶνε καθαρὰ χλεύη. Οὐδεὶς γάμος συνάπτεται ἄνευ ἐπινοήσεως τοῦ προσφῆτου, ἅπαξ δὲ ταύτης ἀπαγγελλείσῃ, ἡ ἀρνήσις τῆς πρώτης γυναικός, τῶν γονέων ἢ καὶ αὐτῆς τῆς νεάνιδος, ἣν ζητεῖ νὰ νυμφευθῆ ὁ ἀνὴρ, οὐδεμίαν ἔχει ἰσχύν». Ἐκ τῶν ἀνδρῶν οἱ ἔχοντες τὰ μέσα συντηροῦσι τὰς γυναῖκας αὐτῶν εἰς διαφόρους οἰκίας, τούτου δ' ἕνεκα δὲν ἔχουσι μόνιμον οἰκογενειακὴν ἐστίαν, ἀλλὰ μόνον οἰκήματα διανυκτερεύσεως· ἄλλοι διατηροῦσι τὰς γυναῖκας αὐτῶν ὑπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν στέγην, καὶ ἄλλοι διαίρουσι τὴν οἰκίαν χάριν τῶν γυναικῶν εἰς χωρίσματα. Ἐὰν γυνὴ τις γηράσῃ καὶ γνωρίζῃ καλῶς τὰ τῆς οἰκονομίας τοῦ οἴκου, τοιαῦτα δ' εἰσι μάλιστα αἱ εἰς τὰς ἐξοχὰς κατοικοῦσαι, δύναται κάλλιστα νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν οἴκου τινός, ἢ, ἐὰν ὑπάρχωσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ παιδία ἀνεπτυγμένα, νὰ ἐπιστατήσῃ ἀξιόλογα εἰς τὴν καλλιέργειαν κτήματός τινος. Τότε δὲ προμηθεύει εἰς τὰς νεωτέρας, τὰς εἰς τὰς πόλεις ζώσας γυναῖκας, βούτυρον, τυρὸν, λαχανικὰ κτλ. Οὕτε δὲ τὰ διαζύγια εἶνε δύσκολα παρὰ τοῖς Μορμόνοις· ἀντὶ

ὠρισμένης πληρωμῆς δέκα δολλαρίων δύναται τις νὰ ἐπιτύχη τὴν συναίνεσιν τοῦ Προφήτου εἰς διαζύγιον. *Κ

ΔΑΝΕΙΟΝ ΗΝΕΥΜΑ

Ὅτε ὁ Léon Gozian ἦτο πρόεδρος τῆς «Ἐταιρίας τῶν Λογίων», ὁσάκις τῷ ἐγένετο ἀντιβῆσις τις, ἔδιδε τὴν παραίτησίν του· ἀλλ' οἱ συνάδελφοί του, οἵτινες τὸν ἠγάπων σφόδρα, κατόρθωναν μετ' ὀλίγον καὶ τὸν ἐπειθάν ν' ἀποσύρῃ τὴν παραίτησίν του.

Τοῦτο ἔδωκεν ἀρρομὴν εἰς τὸν ἐξῆς ἀστείμῶν — ἄκακρον ἴσως καὶ ἄτοπον — κατὰ τὴν κηδεῖαν του.

— Δὲν ἀπέθανεν, εἶπέ τις· ἔδωκε τὴν παραίτησίν του ἀπὸ τῆς ζωῆς.

— Ἀλλοίμονον! ὑπέλαθεν εἰς τῶν παρεστῶτων, εἶνε ἡ μόνη παραίτησις, τὴν ὁποῖαν δὲν θὰ δυνηθῇ ποτε ν' ἀποσύρῃ.

* *

Εἰς γεῦμα, ὅπου ἐπερίμεναν δύο προσκεκλημένους βραδύνακτας, ὁ οἰκοδεσπότης ἠρώτησέ τινα τῶν προσκεκλημένων, οἵτινες ἦσαν παρόντες, ἐὰν δὲν ἐνόμιζεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ καθίσωσιν εἰς τὴν τράπεζαν.

— Αὐτῆς τῆς ιδέας εἶμαι καὶ ἐγώ, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, καθ' ὅσον τρώγοντες μὲν θὰ τοὺς περιμεινώμεν, περιμένοντες ὅμως αὐτοὺς δὲν θὰ φάγωμεν.

* *

Κατέκρινον πατέρα τινα ὅτι νυμφεύει τὸν υἱὸν του παραπολὺ νέον ἀκόμη.

— Περιμένετε, τοῦ ἔλεγον, νὰ γείνη ὀλίγον φρονιμώτερος.

— Ἄ, μάλιστα! καὶ πιστεύετε ὅτι θὰ θελήσῃ τότε;

ΑΔΗΘΕΙΑΙ

* * Ὁ βίος εἶνε καραθάνιον διερχόμενον τὴν ἔρημον τῆς Σαχάρας. Ἐνικχοῦ ἀπαντᾷ καὶ θάσσεις, ἀλλ' εἰς οὐδεμίαν ἐξ αὐτῶν εἶνε πεπωμένον νὰ ἐγκαταμείνῃς.

* * Ὁ εὐεργέτης εἶνε τύραννος ἔχων ἐξουσίαν ἱερὰν καὶ ἀπαραβίαστον.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἡ Ὁ Buloz, ὁ πολὺς τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν Δύο Κόσμων» διευθυντῆς, ἦτο, ὡς γνωστὸν, ἀδυσώπητος καὶ ἄκαμπτος, προκειμένου περὶ τῆς ἐκλογῆς τῆς παρουσιαζομένης εἰς αὐτὸν ὕλης διὰ τὸ περιοδικόν του, καὶ πολλάκις κατέκρινον αὐτὸν ἐπὶ ἑλλείψει κρίσεως, ἐνῶ πράγματι εἶχεν ἐπιδείξει ὀξύδερκεϊαν. Μῆ τῶν ἡμερῶν συγγραφεὺς τις, ἕνεκα σφοδρᾶς πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ μεγάλου περιοδικοῦ διενέξεως, ἀπεχωρίσθη αὐτοῦ

πλήρως ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως, καὶ μετέβη κατ' εὐθείαν εἰς ἐντάμωσιν διασπῆμου τινὸς ἐκδότη του. Ἄμα ἰδὼν αὐτὸν, ὡς ἐξ ἐφόδου ἀρχίζει· «Διατί δὲν ἀποφασίζεις νὰ ἰδρῶσης ἐν περιοδικόν, νὰ ἀνταγωνισθῆς μετ' ἐμὴν «Ἐπιθεωρήσιν τῶν Δύο Κόσμων»; Συγγραφεὺς ἔχεις ὅσους θέλῃς νὰ σοῦ γράφουν· μυθιστοριογράφους, ἱστορικοὺς, ποιητάς, φιλοσόφους, περιηγητάς, οικονομολόγους, λεγεῶνά ὄχι εὐκαταφρόνητον διὰ νὰ συνάψῃς τὴν μάχην μετ' ὁν Buloz καὶ τὸν νικῆτῃς». Ὁ ἐκδότης ἤκουε τὸν πρὸς αὐτὸν ὀμιλοῦντα, ὅστις ἐξηκολούθησε λέγων· «Ἡ μόνη δυσκολία εἶνε νὰ εὕρῃς ἕνα ἱκανὸν διευθυντὴν· πρέπει νὰ ἀνακαλύψῃς κἀνένα ἄνθρωπον, ὅστις νὰ ἀφοσιωθῇ ὀλοψύχως εἰς τὸ περιοδικόν, νὰ εἰμπορῇ νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὰς παρακλήσεις οἰουδήποτε, νὰ μὴ λαμβάνῃ ποσῶς ὑπ' ὄψιν τὰς προσωπικὰς φιλοδοξίας, καὶ συνάμα νὰ ἔχῃ ἀρκοῦσαν νοημοσύνην ὅπως προκαλῇ τὰς ἐργασίας, ὑποδεικνύῃ τὰ ἄξια νὰ δημοσιευθῶσιν, ἐπανορθῇ τὰ ἐσφαλμένα, ὅστις ἐν ἐνὶ λόγῳ νὰ εἶνε ἡ ψυχὴ καὶ ἡ δύναμις τοῦ περιοδικοῦ». — Ὁ συγγραφεὺς εἶχεν ὀμιλήσει μετὰ εἰλικρινείας καὶ θερμότητος. Ἀλλ' ὁ ἐκδότης, ἄνθρωπος πνευματώδης, ἤρχισε νὰ γελᾷ καὶ ἀπεκρίθη· «Ἐνα μόνον ἄνθρωπον γνωρίζω, ὅστις ἔχει ὄλ' αὐτὰ τὰ προτερήματα· καὶ αὐτὸς εἶνε ὁ Buloz». Οὕτω τὸ σχέδιον ἔμεινε ἕως ἐκεῖ, τὸ δὲ περιοδικόν, τὸ μέλλον νὰ διαγωνισθῇ πρὸς τὴν «Ἐπιθεωρήσιν τῶν Δύο Κόσμων», ἐτάφη πρὶν ἀκόμη ἰδῆ τὸ φῶς.

Ἡ Ἐν Λονδίῳ ὑπάρχει ἑταιρία κυριῶν ἐκ τῆς ἀνωτέρας τάξεως, ἣτις ἀποστέλλει ἄνθη εἰς ὅλα τὰ νοσοκομεῖα τῆς μεγαλοπόλεως. Ἐπενεργοῦσι δὲ σωτηρίως τὰ ἄνθη ταῦτα εἰς τοὺς πάσχοντας, διότι ἡ θεὰ τῶν ἀνθέων καὶ τῶν πρασίνων φύλων των διασκεδάζει τοὺλάχιστον ἐπὶ τινος συγκινητῆς τῆς ὀδοῦς των.

Ἡ Ἀμαξηλάτης ὀδηγῶν Γάσκωνα ἐκηλίδωσε διὰ τῶν τροχῶν ἕνα διαβάτην, ὅστις ἀνεχαίτισε τοὺς ἵππους καὶ ἐμαστίγωσε τὸν ἀμαξηλάτην. — «Κάμετε ἡγήγωρα, ἐφώνησεν ὁ Γάσκων, ἐξαγαγὼν τὴν κεφαλὴν του ἐκ τῆς θυρίδος, ἔχω τὸ ὄχημα μετ' ἐμὴν». Εἰς ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΝ.

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Πολλάκις ἀπὸ διαφόρους αἰτίας, μάλιστα δὲ ἀπὸ μακρὰν ἀγρυπνίαν, ἐπέρχεται ἐρεθισμὸς καὶ κῆματος τῶν ὀφθαλμῶν.

Τὴν πάθησιν ταύτην δύναται τις νὰ θεραπεύσῃ εὐκόλως, νίπτων δις ἢ τρίς τῆς ἡμέρας τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τεῖου γλιακοῦ, μὴ περιέχοντος σάκχαριν. Διὰ τῆς χρήσεως τοῦ ἀπλοῦ τούτου μέσου ὁ πόνος καταπαύει, ἡ ἐξοίδησις τῶν βλεφάρων διαλύεται, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ἀνακτᾷ τὴν προτέραν του ζωηρότητα καὶ λάμψιν.